

FÜGGETLEN ÚJSÁG

POLITIKAI, TÁRSADALMI, GAZDASÁG-KRITIKAI HETILAP

Szerkeszti: UGETI ERNŐ

Szerkesztőség: CLUJ, Str. Iuliu Maniu 43. TELEFON 8-61

Verekezés az egyetemen

Irtá: HEGEDÜS NANDOR

Ita pereg a pesti sajtóban arról, hogy Magyarországi egyetemi tüntetések mi-lyen hatással vannak a romániai magyar-életére.

A dolog hisztórikuma az, hogy a szegedi egyetem rektora, dr. Erdélyi László ismét kiváló történetíró, azzal a figyel-lyetlenséggel igyekezett békés tanulásra in-terjéni az egyetemi hallgatóságot, hogy a Magyarországi egyetemi tüntetések nyo-ma a romániai diákság azonnal megkez-zi nálunk is a tüntetéseket a magyar diák-ellen. Emiatt az Uj Magyarország című román lap megjelent a hitlerista új-kezdés megtagadta a rektort, hogy meré-lyt illet állítani, mert hiszen ez azt je-nyeti, hogy a romániai magyarellenes tü-ntetéseknek tulajdonképpen a magyaror-szági ifjúság az oka. Erdélyi László fe-nyez erre, fentartotta állításait, hivatkozott romániai információkra. Egy lap megkér-ezte Makkay Sándor debreceni egyetemi-elnök is, aki elítélte nagyon ezeket az an-nyezimta egyetemi tüntetéseket és igazol-ja Erdélyi Lászlót annyiban, hogy a ma-agyarországi eseményeket nem lehet a ro-mániai közélettől függetleníteni.

Az Ofenziva Română című clujai vaidis-lyűjság friss száma hazugságnak minősíti a szegedi rektor kijelentését, amely a lap-erint úgy hangzott, hogy a román ifju-lyg tisztelesen fizeti vissza ezeket a tü-ntetéseket a magyarság rovására.

Beszéljünk erről a kérdéstről egészen-lytízintén.

Az egyetemi rektornak sokban van iga-ly, de sokban téved is.

Nézetünk szerint a magyarországi egye-lymek diábotrányai nincsenek azzal a-lyontán hatással a romániai diákre, hogy azt a szegedi rektor állítja. De-lyért a kettő egymástól mégsem választ-lytató el. A szegedi egyetemi tüntetések és-lymondjuk a clujai diákzavargások (amikor-lyannak ilyenek), nem egymásból fakad-lynak, hanem egyik is másik is ugyanabból-lyforrásból ered és ugyanabból a forrás-lyból táplálkozik. Kirobbantja ezeket a tü-lylmetlen tüntetéseket és terrorisztikus-lyelekedeteket egy és ugyanaz a nacioná-lyista tultengés, amely a diákságot átítat-lya és amely megtagadja a létjogosultságot-lymindenkitől, aki nem az uralkodó nemzet-lya. A totalis nemzeti uralom babonája, amelyhez természetesen gazdasági és po-lylitikai érdekek kapcsolódnak, uszítja az ifju-lyságot itt is és ott is elsősorban a zsi-lyók és aztán mindenki ellen, aki nemzeti-lyeg vagy politikailag nem jár ezzel a ne-lyoacionálista ifjúsággal egy uton.

Azt nem igazolhatjuk, hogy mihelyst-lyszegeden vagy Pécsen effajta barbár je-lyllegű demonstráció van, mint amilyen volt-lyhárom pécsi doktorrá avatandó orvosje-lybilit brutalis megverése, az nyomban ko-lylbi revanstüntetésben visszhangzik a ma-lygar kisebbségi diákság rovására a mi-lygyetemeinken. Hiszen a mostani orzo-lyas magyarországi tüntetések nyomán-lyem történt Clujon semmi. E tekintetben-lyehát a szegedi rektor elvetette a sulykot. De azért hótorság volna állítani, hogy-lyke a tüntetés kölcsönös hatás nélkül-lyajlanak le. Egyik ország ifjúsága termé-lyzetszerűen merít bátorítást a másik or-lyszág ifjúságának magatartásából, pláne, ha vannak kezek, amelyek a háttérből itt-lyss, ott is, politikai érdekeik szolgálata-lyégett, ezt a bátorítást növelik és ha a-lyormányok, itt is és ott is határozottság

ISTEN KERTJE

Irtá: SPECTATOR

Még a mult évben irtam ilyen című cikket. A r. kath. kisebbség nagy eseményeivel foglalkoztam benne: a segédpüspöki kineve-lyzéssel és városunk egyházközségének anyagi-lyválságból eredt polgárháborújával. Csakha-lymar a második cikket is megírtam, amikor a r. kath. segédpüspök fölszentelése és a „cum iure sucessionis“ folytán az egyház-lykormányzatba iktatása megtörtént és a ref. püspökválasztás erőjátéka folyt, amikor az unitáriusok válsága is kezdett kiütközni és-lytiz éves évfordulók örvén a magyar kiseb-lybségi politika himlőhelyeit jobban észrevet-lyük. Az alapeszmét így fogalmaztam meg: „Az önkormányzat elve és az egész vonalon-lyvaló alkalmazása — főleg ha demokratikus-lyszellemben történik — kétséghívhatatlan-lyérték marad, amíg az emberiség teljesen ki-lynem vetkőzik a XIX. század eszméiből. Érez-lyük a tétel igazságát és messzeható érvé-lynyét, amikor a kisebbségi magyar élet fe-lyszült figyelemmel foglalkozik országárszánk püspökválságaival és önkéntelen visszapi-lylant a kisebbségi belpolitika súlyos évtizedé-lyre.“ Ez a második „Isten kertje“ nem táru-lyhatott fel akkor. A ref. mozgalmak vizsgá-lylata során ugyanis lándzsát törtem szemé-lylyi kérdésben is és ez baráti megállapítás sze-lyrint a kizárólag celt kockáztatta volna; ezért az egész cikket félredobtam. Most azonban egyes mondatai „a halottikamarából“ kiszál-lylanak és életre galvanizálódnak. Mert a volt ref. püspök nagy vitát kavart kisebbségi cik-lykével, ami a nagy előzményeket emlékeze-lytünkbe idézik; mert a főgondnok lemondása-lyörvén róm. kath. egyházközségünk új állomás-lyfelé tart; de a fősuggalló, hogy ama „hires-lypaktum“ történetét kiszéllőztették, azontul pedig a magyar kisebbségi politika súlyos-lykényszerbe jutott. Ime a visszakerédkedő-lynehány mondat.

Megnyugtató — irtam —, hogy a segé-lypüspöki fölszentelés és beiktatás során a-lytisztelgő világi vezetőség megpengette a ré-lygi önkormányzat érdemét és a püspök je-lylési jog visszaszerzésének a vágyát. Mintha-lyezt mondták volna: az Egyház ne csak a

helyett azt a látszatot keltik, hogy he-lylyeslik vagy legalább is elnézik ezeket a-lytüntetéseket. A jelenségek tudniillik po-lylitikai megnyilatkozásaikban is ugyanazok: nagyvonalu és bombasztikus kormánykijé-lylentések és legfeljebb kompromisszumos-lyelkenések.

Egyébként a romániai egyetemeken is-lyinkább antiszemita jellegű verekedések-lyszoktak lenni vagy pedig hideg eltanácsolá-lysi forma. Ujabbban nem is verekedéssel-lytartják távol nálunk a kisebbségi ifjúsá-lygot a főiskoláktól, hanem meggátolják-lyszervezett csoportok útján, hogy eljussa-lynak az egyetem kapujáig. Nem a rögtöni-lyvisszhang vagy megtorlás követi a ma-lygarországi egyetemek tüntetéseit, hanem ama közszellem hizlalódik fel rajta, amely általános kisebbségellenes irányt ad a köz-lyéletnek és nem engedi, hogy ez az irány-lyellanyhulhasson. Ha, mondjuk, kilátás-ly volna rá, hogy akár külpolitikai okokból-lyakár talán egy demokratább szellő meg-lytermékenyítő sodrása nyomán, egy ilyen-lysorozatos egyetemi tüntetés hatása min-lyden kísérletet leront és meghiusít. A ro-lymániai kisebbségi egyetemi ifjúság teljes-lypolitikai mozdulatlansága, nemzeti alapon

„szociális olajesepp“, hanem a kisebbségi-lyszolgálat szükségét is érezze. Ha biboros-ly„creatio“ történik, a szertartás egyik példá-lyzó részlete: a clausura et apertura oris, vagyis „a száj lezárása és kinyitása“. Amikor nekünk régi pontokon el kell néznie, akkor más pontokon szólásjogot kell kapjunk. Az-lyuj és nehéz helyzetben talán megérdemeljük a-lykárpótlást. Mint a g. kath. egyházzal törté-lytént annakidején; nyelvi, szertartásbeli a-lycölöbatus részleges felfüggesztéséig terjedő-lyszabadalmakat nyert és 1919-ben a „cunctis-lyubique pateat“ pápai szó a hajdudorogi g. kath. püspökség 46 községét román egyházi-lyfőnhatóság alá rendelte, minket pedig kon-lykordátum, státus rendezés és több tárgyi-lyvesztesség sújtott. Bezzeg a német katholi-lykusok és kis számu román nyelvű katoliku-lysok nemzeti és rang érdekeiket biztosítani-lytudták. Nyilván több jog, nagyobb önkor-lymányzat állíthat meg a lejtőn és egy hely-lynek százzmillió adósságát csak ezzel az erő-lyvel hordozhatjuk el pusztulás nélkül.

Mennyire megnyugtató tény viszont, hogy-lyországárszánk ref. egyházának önkormányza-lyta a demokráciája mily kiépült és épületes. Ha egyetlen püspök jelt is van, szavazás-lysal választják meg. Megtörténhetik a szinte-lymagyar csoda, hogy a titkos szavazás teljes-lyegyhanguság dicsőségét adja meg a szerény-lycéltitkizés emberének, a gyakorlati, egysze-lyrűségű ténetségnek. De ha vetélyre is kerül-lysor, mint a főjegyző-püspökhelyettes válas-lytásánál történt, ez valami fontos esemény-lyget és áradó erőt fejez ki. Kár volna ettől a-lymódszertől a kisebbségi élet más mezején is-lyvisszariadni. Mindenkit megerősít az ily önkor-lymányzat; vágyat és reményt ébresztve. Pedig látszólag vannak szeplői is. Az utód-lylási rendszer látszata, lelkes- és tanár-püs-lypök „rotációja“; de a föltétlen választás-lymégis csak azt a lehetőséget jelenti, hogy-lyebben a testületben a szükséges embert ál-lylíthatják a megfelelő helyre; és a látszóla-lygos szokásjogot ha kell, fölborítják. Ha nem, utólag elfűrészelhetik vagy megbuktatják. Mindamellet kérdeztem: vajjon általános-lykisebbségi érdekből nem kellenék még fej-lyleszteni a kálvinista demokráciát? Kis em-

berék egy-egy képviselőjét ültetni a főgond-lynoki és egyéb méltóságokba? Nem volna-e-lyjó teljesebbé tenni a ref. szabadelvűséget-lyolykép, hogy a történeti és polgárorsztályok-lymég több képviselőjét megnyerik a lelkeszi-lyhivatásra?

Ezen a ponton igyekeztem Makkai Sándor-ly„tragédiáját“ kinyomozni. Meggyőződésem-lyvolt, hogy sem a betegség, sem a jogos csa-lyládi érdek nem követelte meg feltétlenül le-lymondását és távozását. Irodalmi munkássá-lygának belső értékét pedig a transsylvania püs-lypökségből áradó varázs növelte és mentesi-lytette támadástól olyanért, amit másnak nem-lybocsájtanak meg. Miért dobta volna el ezt a-lymelioritást? Nemcsak érték, hanem szeren-lycesfia is volt, akinek bölcsőjénél a tündérek-lybeoscsos ajándékokkal jelentek meg, csak az-lyegy meg nem hívott kevert beléjük átkot, mint ahogy Macaulay mondja Byronról. Rendkívül fiatalon lett püspök az ördögsze-lykér vitája után. Tíz év alatt alkotások egész-lysorát létesíthette. A rettegett Anghelcsu-lybizalmát megnyerte. Igaz, hogy jöttek a ha-lyjok: a gazdasági válság következményei, nyelv-lyvizsga idején az ingerültség, az ellen-lyszenv ellene, az államsegély beszüntetésének-lyés kongrua csökkentésnek a nehéz időszaká-lyban. De ha nincs megnevezhetetlen titok, még ez a sok sem volt „öndöntő“ indíték. A-lyletörés oka más lehetett: a hivatalos ma-lygyar politikával szembenállás a tábor lassu-lyfogyatkozása „örö szu az élő fában.“ „Egye-lydül“, félelme, a hűségnek az írói bajtársakra-lykorlátozódása, az a tudat, hogy a beültet-lyő pártfogók nem pótolják a meggyökerezett-lypárthíveket és hogy mennyire jobb az ellen-lyzék, mint az összeesküvés. Ilyenkor támad és-lyelragad a menekülés vágya, ami más, mint a-lyszökés. Ezt a sorsot csak az önkormányzati-lyelv, a demokrácia a közösségi tudat s a köz-lypontosított munkaely pontos érvénye hárítja-lyel a az idegyöngye hősköztől: a társadalomban-lyvagyok és nem a magányban. Ifjan és méltó-lyhelyre tenni őt, de kitartani mellette, hogy-lyne gyötörje a bukás és halálfélelem, ez a-lytennivaló. „Még az Isten is segíteni kell.“ Ez volt röviden a megállapításom. De most, hogy a transsylvaniaizmus még szeliden vi-lytat-lyható föladata után Makkai belebonyolódott a-lykisebbségi kategória tagadásába, zavarba-lyejtett egészen és multjának más magyará-lyzatát kell erőszakolni, ha meg akarjuk tartani

országon törvényhozási alkotásokban vagy-lykormányzati tettekben a jogszűkítés, a-lyhitleri fajvédelem, a kisebbségi exiszen-lycia-korlátozás jelenségei ütök fel fejüket. Ezeket nálunk a román sajtó éber szemek-lykel figyeli és nagy szorgalommal tartja-lyés tárja fel nyilván. Ami Magyarországon a-lyzsidóság ellen irányuló tendenciával tör-lyténik, az nálunk nem a zsidóság, hanem a-lymagyarság ellen használtatik ki, azért, mert a zsidóság ellen való akciók nem szo-lyrulnak nálunk külföldi utmutatásra és bi-lyza-lytaásra és ha szorulnának, ezt a német bi-lyrodalmi zsidógyűlölet éppen elég bőséggel-lyszolgáltatta. Mennél jobban gyökeret ve-lyne Magyarországon is a hitleri irány, ná-lyl kevesebb remény volna rá, hogy ná-lylunk is alábbhagyjon. És a hitleri totali-lytás éppen úgy maga alá gyűri a magyaro-lykat, akárcsak a zsidókat. Rendkívül utód-lyállambeli magyar érdek volna, ha ez a to-lytalitási irány megbuknék és ez ellen a ma-lygyar érdek ellen vét mindenki a határon-lytul, aki viszont ezt a tendenciát erősíti és-lyezek közé az erősítések közé ugyancsak-lybeletartoznak ezek az egyetemi tünteté-lysek. Ismételjük nagy nyomatékkal, hogy-ly(Folytatása a 2.-ik oldalon.)

beléle, ami annakidején hosszú időre szóló értéknek látszott.

A legbehatóbban foglalkoztam a magyar párt-politika tíz évvel ezelőtti zajlott eseményeivel, amikor fokozatos hanyatlásuk magvait elvetették. Mindenki, mindenütt. 1926-ban történt, hogy az Avarescuékkel kötött „csucsa paktum“ ellenére az összes előzményt jól ismerő liberális párttal új paktum tárgyalás indult, amely kudarcba fulladt. Az aláírásra kész egyezmény napvilágra került és ekkor Bratianu Ionel haragosan megtagadta elfogadását. Mindössze választási kartell jöhetett létre sebtiben az első közgazdasági választásra. A Magyar Párt elnöke mégis önszántából fölmondta „Csucsát“ — az egyezmény természetesen lojális módot adott rá —, pedig pár hét múlva Bratianu liberális kormánya másorszerűen lemondott és Avarescu került úralomra, kivél újból meg lehetett kötni a választási egyezmény formájában mindazt, amit előbb fölmondtak. Zűrzavar volt s az elnök lemondást okozott. Ugron István váratlanul viszszaállt és ifjabb helyettesének adta át a vezetést, akit utódjának is ajánlott és egyhangulag az is lett. Addig azonban lefolyt az országgyűlési választás és a kartell értelmében nagy parlamenti-csoportunk vonult be a törvényhozásba. Amit csúfá tettek. Most a kormány szegte meg a paktumot, egy mandátumot megalázón semmivé tett. Allandó vesszőfutas fájdalmas következményeit nyögöttük ellenék és kormány közt. E bűnös és erőtlén válságban mozdult meg a belső ellenzék, amely ép úgy nem tudott változtatni a magyar párti politika merev vonalán, mint előzőleg a néppárt, utólag több földmives-párt, bár az egészségért nemes áldozatokat hozott, de girondista sorsot vállalva.

Ezeket az eseményeket felsorolva és taglalva emlékeztettem rá, hogy komoly bírálat szerint a magyarság akkor került lejtőre. Mint Szoliman szultán idején szerződösszegőnek és megsemlhetőnek látszott. Mindenesetre vesztett hitelből és nem birt a taposó malomból kiszabadulni. Paktum vagy nem paktum, sérelem és közeledés közt lebegett. Mindenesetre szerencsétlenül járt, mikor tárgyalt a híres paktum birtokában — mely mégis az első nagy lépés volt a való-sági politika terén — a liberálisokkal, amikor a paktumot fölmondta, holott az avarescanusok már utban voltak, amikor ezeknek szavazat hajtója lett és leleplezte politikai tétováját. De a belső bajt is nagynak minősítették sokan. Az elnökség átruházásában, bár utólag lelkes választás, majd tíz esztendő nagy áldozat és buzgalom szentesítette az egyéni nyomást, ezek feudális csökevényt láttak, legalább is hiányos demokráciát s ezért még ma is távol maradnak a közmunkától, bár az egységet tisztelik és megelégednek a jus murmurandival. Természetesen a gazdasági válság, a numerus valahius és nemzeti munkavédelem, Titulescu kegyetlen rohamában megnyilatkozó közellenérzést is hajlandók helytelenül e hagyomány-maradványoknak rovására írni. De bizonyos, hogy a magyar kisebbségi politika belső stíljé szintén segített a lejtőn lefelé, bár a külső erők ezt magukban is elvégezték volna.

Most hosszú történelmi mű jelent meg a híres paktumról, amely kevés újat tartalmaz, ezt is csak a részletekben. Célja volt talán megerősíteni Avarescu nyilatkozatát, aki szerint ez a paktum, amely az uralkodó és a külföld egy tudatos részének a rokonszenvével és helyesléssel találkozott, más irányba terelhetette volna kisebbségi sorsunkat, a szomszédosági viszonyt és főleg az olasz kapcsolatot. Igenám, csak hogy ezt az egyezményt előbb a magyar párt, aztán Avarescu kormánya tagadta meg, úgy hogy ma nem érdemes bolygatni. A történelmi tanulmány-nál itt nem foglalkozunk részletesen, csak azért, hogy a fentiek bizonyítékául használjuk föl. Mert elkötyög egy-két titkot, melynek emlegetése alkalmas megerősíteni az örökös román vádat, hogy a kisebbségi politikánkat kívülről is igyekeznek befolyásolni. Az egyik célzata, főleg személyi ügyekben alkalmas megerősíteni a vádat, hogy a párt nem eléggé az önkormányzat szellemében jár el, hiszen a paktum felmondása önelhatalozás és egyetlen felelősség alapján történt. Miért kellett két öreg egyéniség külön utjával való félelmet említeni ugyancsak nyomatókos színben és rigolyák veszélyét falra festeni? Önszolgálat, ha életünk beteg tüneteit így mutatják. Hát igazak volnának? Bizo-

Az idő kinek kedvez?

A Le Momentben olvassuk:

„Vajjon az idő a német ideológia mellett vagy ellen dolgozik?

Olvassom az angol külügyminiszter legutóbbi beszédét, azt kell mondanunk, hogy az idő Németország ellen dolgozik.

Az angol politika felelős vezetője ma egészen másként beszél, mint egy évvel ezelőtt.

A jobboldali *Morning Post* jegyzi meg a következőket: Németország minél inkább halasztja a gesztust, akárhogy hatékonyan támogassa a békét, akárhogy háborút kezdjen, a hatalmak, amelyek el-lene csoportosulnak, egyre erősebbek lesznek. Minden esetre megvagyunk győződve, hogy Németország megértette végre, hogy a részükre kedvező látszatu kalandnak végérvényesen lőttek.“ Eden beszéde pedig azt bizonyítja, hogy szolidáris Nyugat türelemmel várja ezuttal a Reich józan ajánlatait, amelyeknek el kell hagyniok a nemzeti szocialista párt programjának egy részét.

Az angol nép nem szereti, hogy maga mögött érezze azt a náci irodalmat, amelyet egy politikai propaganda hivatal szál-lit neki. Visszautasítja a brosurákat, az ujságokat, amelyek Ribbentropp ur intel-lektuális Cortége-ét alkotják. Valóban a német követ szereplése Londonban nem volt a legragyogóbb.

nyára csak csipős „ráhibázás“, hogy az 1926-os belső ellenzéki mozgalmat az egyik pécezett oszlopos személy művének tekinti, holott több forrásból fakadt, az szabadesoport volt és számos tagjáról lehetett állítani: ex quis dux fieri quilibet aptus erat, bárki vezér lehet közülünk. Az előzményekben, amikor az 1923-as elnökválasztásra áttér, van ami kedvetlenít, mert így nincs Istenképe arculatunkon: állítja, hogy az ellenjelölt külföldi összeköttetései címén akart győzni. Aki más-ként gondolkozott, viszont emlékezik, hogy a győztes elnök törekvését a történeti hatalmak-ra való hivatkozással indokolta meg. Az ilyen lappangó izgatásra könnyen odavethetik, hogy a román pártok arisztokratizmussal vádolják pártunkat, igaz ok nélkül és emle-getik hasból, hogy a vezérlet kérdésében át-öröklés vagy a cum iure successionis elv szerepel.

Ami volt és ami van egyaránt, arra tanít, hogy a kisebbségi életet csak a még meg-lévő és az országunkban bár ellenmondások mögött érvényesülő önkormányzati, de-mokrata és szabadelvű pillérekre kell hely-yezni, ha valóban fogyatékok vannak e te-kintetben a pártéletünkön és egész társadal-mi felépülésünkön belül. Hamar és gyökere-sen változtatni kell. Ezért volt minden el-lenzéki felbuzdulás közép vagy szelíd balol-dali. Mert ez vonzza be a tömegeket, mert kiveszi a zsenge vádat a többségi szájból, mert eleven erőt ad. Az idő külön is sürget reá. Anglia szívügyé teszi a kisebbségi kér-dést és demokrata államokra már kezd ha-tást gyakorolni. Bethlen István karácsonyi cikke óta nem lehetetlen, hogy a román-magyar tárgyalás mégis csak utnak ered és előzőleg, vagy közben lehetséges lesz nekünk tárgyalni a kisebbségi kérdés megoldása ügyében az államhatalommal. Sajnos ezt a két utat kifelé hivatalosan nem vettük tuda-

A *Times*, amely többizben elég engedé-kenynek mutatkozott a Reich-al szemben és nem képviselt merev álláspontot a kö-zépeurópai problémák tekintetében, tegnap előtt a csehszlovákiai autonómisták és kü-lönösen Heinlein beszédét éleshangon kri-tizálta meg. Viszont Németország a német kisebbségi autonómiát egyetlen eszköznek tartja, hogy a középeurópai háboru meg-akadályoztassék.

Eden kijelentette ünnepélyesen a kama-rában, hogy az angol hadsereg mindig kész fegyveresen garantálni Franciaország és Belgium határait és nem késlekedett hozzátenni, hogy ugyanez a hadsereg res-pektálni fogja a középeurópai államok je-lenlegi határait, azon a napon, amikor a Népszövetség kérdést intéz hozzá.

Anglia el van határozva, hogy lassan aktív európai politika érdekében dolgozza meg közvéleményét. Londonban kezdik megérteni, hogy Csehszlovákia nem „kom-munista sziget a német óceánban“, de pol-gári és kapitalista állam, amelynek elnöke mintegy palotaöröknek tekintti a francia, olasz és orosz egyenruhás katonákat, mint három arevonat jelképeit, amelyeken a csehszlovákok harcoltak, hogy megszerez-hessék szabadságukat. Eden a német kér-lésre határozott non possumus-sal felelt és a német kolóniális politika hiveinek meg kell érteni, hogy valami változott.“

másul, világosságot se öntöttek rá és a róla kezdett eszmecserét nem irányították. De mindegy. Akár az egyik, akár a másik, akár mind a két tárgyalás megvalósul, a román hatalom demokrata szellemű tárgyaló feleket és azokat a tényezőket, amelyek román tudásunkkal és egyébként némi bizalmat éb-resztettek benne és közeledést ápoltak fe-léje, szívesebben fogja látni, mint akiket joggal vagy jogtalanul ellentétes szellemű-nek szokott minősíteni. De ha mindettől függetlenül csak önmagunkra gondolunk, akkor is közeli és föltétlen szükség, hogy a Magyar Pártban akár mesterségesen bár, de fokozzuk az önkormányzati szellemet, láthatóvá tegyük elvben és személyben a demokráciát és a polgári szabadelvűséget. Mint szállítóeszköz lefelé és fölfelé. Ha megegyezzen részünk lesz, hogy megint meg-ujítsuk a Magyar Párt vezetését, akkor lehetőleg a vetélkedést keressük, mert erő-sít a harc, ha pedig nem, nyissunk utat az alulról fölfelé érkező jelölésnek, mely na-gyobb demokratizálást ígér. A jövődő párt-elnököt ne küldjük többé a törvényhozásba, mint ahogy Heinlein Konrád, vagy a tulaj-donképeni száz vezér, Fabritius sem megy be, mert nem szabad elmorzsolódnia közel-harcokban és könnyű zsákmánya lenni Titu-lescu-féle rohamoknak. Természetesen ez az elv kizárná a törvényhozásban eddig nagy-tevékenységi kitünőségeinket is az elnök-ségből. Súlyos áldozat, de megéri, mert kell. A többi vezetőségi állásban be kell vonul-tatni minden réteg képviselőjét, a harisnyás földésztről a magyar hű zsidóság ipari, vagy kereskedelmi szószólóijáig. E tükös, talán a tárgylagosság rovására elmondott megjegy-zések a világért se állítják, hogy helyeslé-sük nélkül bezárul „Isten kertje“. De érvé-nyük esetén megtörténhetik, hogy Isten kertje hangosabb, fényesebb, vidámabb lesz.

(Hegedüs Nándor vezércikkének folytatása)

nem szabad ezt zsidó érvelésnek felfogni. Végzetes kisiklást követ el, aki errőlfelel is azt akarja szuggérálni odaát a ma-gyar sajtónak és közvéleménynek, hog-ezt csak a zsidó neuraszténia hirdeti. Mei-igaz, hogy a zsidóknak elsősorban pusztú-lás a hitleri világnézet, de másodsorba hasonló veszedelem a magyarságra is é-igazán jó magyar lélek nem kereshet v-gasztalást abban, hogy a magyarságot a-utóállamokban ez a fajvédő irtóháboru-amikben a pécsi és szegedi események ol-nagy részt kanyarítanak ki maguknak, magyar kisebbséget nem elsősorban, ha-nem csak másodsorban kólintja főbe. Al-azonban a lövészárokban második sorba-áll, de védtelenül és fegyvertelenül, a-nem nézi örömmel az elsősorban levők el-hullását sem, mert aztán ők következnek aminthogy az Uj Magyarországek azt oda-át elképzelik vagy be akarják adni, hogy a transzilvániai magyaroknak tiszta örömlátni a zsidóság gazdasági és egzisztenciális süllyedését.

A hatásoknak nincs olyan egyszerű ut-juk, mint ahogy a szegedi rektor leírja de ha az utjuk kanyargóbb és szerpentinesebb is, azért mégis csak ut és mégis csak célhoz ér. Sehol nincs megírva, hogy a folyók egyenes lejtésű csermelyekből ke-lteznek. Bizony benne van azokban a-csavargós hegyi patakok víze is.

Nagy és kicsi dolgokban egyaránt azza-a gondossággal kellene minden szót meg-latolgatni és minden tettet megfontolni hogy mi is itt vagyunk! Németország emigránssal esik meg, hogy ki nem nyit-ná a száját véleménynyilvánításra, mer-azt mondja: ott lakik az anyám vagy fiam és így vele szemben nagy felelősség-gel tartozom. A hasonlat talán sántít, de-azért megközelíti azt, amit mondani ak-arunk. Egyetlen példa elég a sok közül Nemrégén az Uj Magyarság cikket irt a-bucuresti magyarságról, azt állította, hogy a román fővárosban 80.000 magyar-él, ennél fogva megilleti őket egy alp-ol-gármesteri állás. Ennél kárhozatosabb cik-keket keveset irtak, ilyen kegyetlen felelő-séggel a szegény bucuresti magyarok ér-dekeivel még nem packáztak. Először is-tén igaz, hogy Bucurestiben 80.000 ma-gyar élne. Hányszor cáfoltuk már meg-ezt a számot, amelynek terjesztése min-dig ujjabb és ujjabb magyarelles hangu-latot teremt Bucurestiben. Az alpolgár-mesteri állás követelése pedig a nacioná-lista sajtó haragját és dühét olyan erővel-provokálta, amit a sok magyarelleses tá-madás közepette sem igen olvastunk. Uj-türelmetlenségi hullámot vert fel ez az-ostoba cikk s sok magyar ember kenyerét-vette el. Vajjon ugyanezek az urak mit-szólnának, ha előállana Budapestén Basch-Ferenc vagy Huss-Richárd, szóval vala-mely radikális német kisebbségi politik-us és azt kívánná, hogy mivel Budapestén ma-is igen nagyszámu német lakik, Budapest-egyik alpolgármester kifejezetten német-nemzetiségű legyen. (Tudtunkkal német-származásu alpolgármester ugys van elég-a magyar fővárosban, de ezek nem német-nemzetiségi követelmény eredményekép-pen jutottak ebbe a méltóságba.) Vajjon-nem keletkeznék-e felzúdulás ilyen ki-vánság nyomán? Hasonló vhart keltett a-bucuresti magyar alpolgármesterség ötle-te is. Ha Pesten tudnák, hogy a bucuresti-magyarság milyen elszíntelenített életet-él, hogy mennyire nem akar feltűnni, mennyire igyekszik szerénynek lenni, mí-mikri módjára elkeveredni a tömegben, anélkül, hogy ezért még magyarságát fel-adná, aki tudja, hogy a Magyar Párt mi-lyen óvatos és atyailag kiméli őket és pél-dául képviselőválasztásokon mindig ellen-állott annak a csábító kísértésnek, hogy-Bucurestiben is jelöltlistát nyújtson be, pedig a bucuresti magyarok szavazata ra-gyon javította volna az országos arány-számot, de viszont ellenük bösztette vol-na román sovinizmust — szóval, aki-mindezt tudja, az meg tudja ítélni azt is, hogy a pesti cikk lelkiismeretlen hergelő-magyarkodása milyen rettenetes hiba-volt. Egyetemi tüntetés vagy effajta ga-rázda cikk: egy anyaméhben születtek és-hatásaikban ugyanazt érik el. Aki nem ér-zi át a testvéri szolidaritást, annak min-den porcikájáig és árnyalatáig, az akár-tüntet, akár ujságot ír: egyaránt ellensé-ge az utóállamok magyarságának.

Játszon bizalommal a

LOTERIA DE STAT

COLECTURA OFICIALĂ

Központi székhely:

Cluj, Str. Regina Maria 46 sz.

FÜGGETLEN UJSÁG

C L U J, 1937. MÁRCIUS HÓ 6.

Egy öreg munkás halála

Tegnap este még olyan jókedvűen
vott a korcsmában egy féltüért
mbolyogva ment haza a favágó-gépével
Mint hajó, mit a szél ide-oda vert.

Reggelre hideg volt, néma, mozdulatlan
Egy ócska gép, mit elnyűtt a robot
Ki fáradtan vonszolta nehéz életét
Egy reggelre örökre elkopott.

E roskadt házban tán sohasem volt vigság
Most gyűl a telepről apró és nagy
Az öregét régen senki meg nem látta,
De most kijárt egy röpke hódolat.

Estére hitvestársa virrasztott vele
Fájdalmát szegénynek üzi a gond
Nem volt az ima, de nem volt mégsem átok
Amit öneki utoljára mond.

Harmadnapra temetés délután négykor
Az öreg favágó elköltözött
Pap nem volt, fujt a szél, sietett a kántor
Innen még az isten is elszökött.

Megkondul a telep sirató harangja
Indul vele a szegényes menet
Teltelen sirhant kint a temető szélén
Nem örzi márvány, sem emlékezet.

DIÓSZEGHY DEZSŐ

Készülődés a világkiállításra

(Utazási irodánk közleménye)

A párizsi világkiállításra májustól—októberig minden hónapban egy-egy társasutazás. Az első csoport indul április 27-én, résztvesz a kiállítás május elseji ünnepélyes megnyitójában és május 14-én érkezik vissza. Minden csoport teljes 10 napot tölt Párizsban, majd felé Bécsben, visszajövet pedig Milánóban és Velencében 1—1 napot. Mindenütt elsőrangú teljes ellátás elsőosztályú szállókban és a kiállítás alapos megtekintésén kívül gazdagon és érdekesen összeállított városlátogatási program, kizárólag luxusautókkal és elsőrendű vezetőkkel. Bátorodunk felhívni figyelmét, hogy ezen utazásaink nem tévesztendő össze népi össmegutazásokkal, vagy rohamtempóban leonyolított „filléres vonatokkal”, mert azok az intellektuális középosztály részvételére számítva, mindenütt és mindenben a legjobbat nyújtják. Kérjen prospektust.

Minél nagyobb, annál olcsóbb!

A „SCHMOLL”-vegyszer azt mondja

„Egy zéró dobozt vásárol, annak egy pár cipő tisztítása — 60 baniba kerül,
Egy 3-as dobozt vásárol, annak egy pár cipő tisztítása csak 42 baniba kerül,
Egy 5-ös dobozt vásárol, annak egy pár cipő tisztítása csak 32 baniba kerül

TERKA! Mától fogva csak

3-as számú „SCHMOLL”-t

veszünk. Ez a nagyság 6 személyes háztartásunk részére a legmegfelelőbb és a legolcsóbb.

A SCHMOLL-PASTA évekig eláll.

A hét

Olasz erőmutatás

Az olasz fasiszta nagytanács határozatai az erőmutatás céljait szolgálják. Mialatt Eden és Halifax az angol kamarában azt jósolják, hogy a brit fegyverkezéseknek a célja éppen a béke biztosítása, Romában a fegyverkezés nagy mértékű szaporításával nem éppen az ország pacifista szándékait igyekeznek kihangsúlyozni. Ötvenöt élettév fegyverbe szölitának minden embert; az eddiginél szigorubban térnek rá az önellátás elvére; Németország felé egyre barátságosabb a kapcsolat, mintha nem is volna két ország között az elhárító akadály: különböző vélekedésük az osztrák kérdésben. A Figaro szerint „egy új római politika van kialakulóban, amely a fasiszta Olaszországot hagyományos külpolitikai cselekvéseinek keretén is túl akarja fesztíteni.” A Petit Journal szerint „eddig nyugtalanságunk és ébrenlétünk a Rajnánál végződött. Most ki kell terjesztenünk ugyanezt az Alpeseke vonalára is”. A francia sajtó nyugtalanító hangjából nemcsak arra következtetnek, hogy veszedelemben van a minap megkötött Földközi-tengerre vonatkozó gentleman agreement is, de a francia-olasz együttműködés is, amelynek már régebből volt biztos alapja, hasonlóképpen illuziusnak látszik.

Ucca nevek

Elő hírességek nem kaphatnak uccaneveket — mondja az új közigazgatási törvény. Most utólag elmondhatjuk, hogy kis-sé bizarrnak is tartottuk, amikor tanúi voltunk, hogy egyes pártpolitikusokról hány és hány uccát neveztek el városainkban, sőt tovább ment a pillanatnyi lojalitás: állomásokat is elkereszteltek élő közszereplőkről. Mi sajnáltuk a régi uccaneveket, nem azért, mert magyar hangzásuk voltak, vagy pláne magyar politikusok neveit örökölték meg. De mert voltak olyan ucca nevek, amelyek jellemzői voltak az uccának, műveltségétörténetet fejtettek ki, például egy Timár-uccát azért neveztek annak, mert valaha timárok laktak és üzték benne ősi foglalkozásukat. Közigazgatási hatóságainknak azonban sokkal kedvesebb volt, hogy bucaresti miniszterek nevei ékesítsék az uccákat, megfeledezve arról, hogy az uccák, terek, házak, épületek túléljék a pártrendszereket és az uccáknak a neveit változtatni mégsem lehet majd minden rezsim változással éppen úgy, mintahogy a hivatalnokokat ki cserélik. Nyilvánvalóan igaza van a közigazgatási törvénynek, de mégis helyénvalónak látjuk, hogy e törvénynek ne legyen visszaható ereje. Nem olyan egyszerű a már lassan beidegzett új ucca neveket is elfelejteni s még újabbakat találni helyettük. És amellet hihetetlenül költséges is. Azt a sok pénzt manapság, amikor annyi a tennivaló és segítőnivaló, igazán fel lehet használni másra is.

A magyar legitimizmus új változása

A magyar kormány cáfolja azokat a híreket, amelyek a külföldön a magyar bel- és külpolitikában kuszabón álló változásokra vonatkoznak. Valóban semmi jel sincs arra, hogy a Darányi-kormány eltérjen attól a vonaltól, amely az előző és a Bethlen-kormány elgondolásainak szintéziséből keletkezett.

Természetes, hogy a Darányi-kormány mégis csak más, mint a Gömbös-kormány. Probléma-köre is más, a megoldásra váró kérdések sürgősségének hőfoka is emelkedett — az idő ösztökélő szava fokozottabb. A lassanként beálló változások egyik tünete a magyar legitimizmus kérdésével áll összefüggésben.

A Neue Freie Presse budapesti levelezője a magyar fővárosban szerzett információi kapcsán jellemzően foglalja össze az idevonatkozó kombinációkat. Ismeretes a Bethlen István platformja: Bethlen kijelentette még annak idején, hogy „Magyarország a restaurációs kérdésben akkor foglal majd állást, ha teljes döntő szabadságának birtokába kerül”. Ez alatt azt értette, hogy ha majd Európa államai nem fognak vétőt kiáltani a restaurációs terv ellen.

Ezt a formulát fogadták el Károlyi Gyula, Gömbös Gyula és most újabban Darányi Kálmán kormányai is. Mégis van némi árnyalati változás e kormányok álláspontjai között. Például Gömbös Gyula szaktíva minden hagyománnyal a szabad királyválasztói álláspontra helyezkedett. Darányi Kálmán viszont ha el is ismeri, hogy a királykérdés ma nem időszerű Magyarországon, hajlamos a legitimista alapon való megoldásra. A kormány egyik fontos személyisége, dr. Halla Aurél kereskedelmi államtitkár — írja a Neue Freie Presse — jelöltette magát egyik dunántúli kerületben és kijelentette, hogy „nincs Magyarországon állampolgár, aki ne a legitimista királyság álláspontján állana és ne törekedne arra, hogy elhárítsa az utóból az a nemzetközi akadály, amely a restaurációt késlelteti”. Ez a beszéd is bizonyítja, hogy nem áll a kormány távol a legitimista gondolatától, az a körülmény pedig, hogy a legitimisták vezére, gróf Sigray Antal tartotta a kormány jelöltje mellett az egyik propaganda-beszédet, azt is mutatja, hogy vannak kapcsolatok, érintkezési pontok a legitimista és a kormánypárt között is. Végül figyelembe kell venni — írja a bécsi vezető lap —, hogy a független kisgazdák pártja, amelynek Echaradt Tibor az elnöke, szintén közeledett a legitimista állásponthez, ámbár Echaradt éveken keresztül egyike volt a restauráció legélesebb ellenzőinek. A legitimizmus gondolatával kezdenek megbarátkozni a magyar szociáldemokraták is, akik ellene vannak — a szélsőjobbboldali áramlat hívei.

SAMARINEANU

Oradeán a múlt hét vasárnapján nagyjelentőségű Eminescu-ünnepet tartottak, amelyen a legkiválóbb román írók, Cesar Petrescu, Ion Miclescu, Gregorian, Mircea Damian, Papilian, stb. vettek részt. Az ünnepség rendezője Mihail Samareanu író, a Familia szerkesztője volt, aki már hosszú évek óta a magyar-román szellemi közeledést szolgálta és legutóbb is uttörője volt a Stănă de vale-i és sinaiai író találkozásnak. Samareanut tulzó román oldalról kezdték ezert is. Az Eminescu-ünnep izgalmai annyira kimerítették a kiváló és rokonszenves író, hogy meg sem jelenhetett az ünnepélyen. Katona Béla írja ebből az alkalomból a következő meleg sorokat:

Vulcan Józsefnek, a magyar tudományos akadémiá egykori tagjának lapját, a „Familiát” lelkes igyekezettel olyan irodalmi nivóra emelte Samarineanu, hogy az megjelenésében a magyar „Nyugat” kitűnő számaira emlékeztetett. Hogy szűkös anyagi eszközeivel mit kellett fáradoznia ezért, nem tartozik ide, de az már ígérget, hogy az ellene emelt kifogások élén az volt a legmarkánsabb vád, hogy magyar és zsidó támogatás is segít a román folyóiratot életrehozni. En ugyan nem tudok precízen ilyesmiről, de ha így volna, hogy ez miért bűn, igazán rejtély. Bőséges deklaráció jelent meg legutóbb több román intellektus aláírásával, Popa Aurél tanárral, a Cuza-Goga párt helybeli elnökével az élén, s tiltakozott az ellen, hogy Samarineanu lapjának égisze alatt Eminescu-emlékünnepélyt rendezzenek itt, mert ez a Samarineanu az újságíróklubnál igazgató, s mint ilyen magyar-zsidó pénzt is felhasznál lapja előállítására. Hát azzal, ami Samarineanunak, vagy bárki másnak e klubnál jut, nem megy messzire, de ime ma vétet kovácsolnak abból, ami valaha érdem volt, s ennek az intézménynek rovására írják, hogy kisebbségi pénzből a román kultúrát támogatja, kiadta Ady Endre költeményeit románul és más román könyvek is megjelentek kiadásában. Mindezt abból az alkalomból, hogy Samarineanu meg akarta ünnepeltetni itt annak az emléket, hogy Eminescu első verse megjelent az egykori „Familia”-ban. Tendenciózusan azt állították, hogy önzésből kapcsolta ezt össze C. Petrescunak, az új idők modern román írójának ünnepelésével is. Goga Octavian, aki előbb lelkes híve volt az ötletnek, rávették, tartsa távol magát az ünnepségtől. Goga, aknek irodalmi nagysága iránt mi változatlan tiszteletet érzünk, hiszen Petőfi és Madách fordító-

ja jogosult erre, külön lépésre is szánta magát. Levelet kaptunk tőle, amelyben lemondott most az újságíróklub diszelnökségéről, amely tisztségre tíz esztendeje választottuk volt meg. Az összefüggés kétségtelen. A néki akkor ígért programtól nem térünk el. Ő itélkezik ma másképpen.

Ebben az elmérgesített légkörben, s a táadások pergőtűzében is, tovább küzdött Samarineanu, hogy az ünnepség el ne maradjon. Rohant és kapacitált, nem ismert fáradtságot, hogy tervét megvalósítsa. Ak nák közt botorkált, s végre-végre mégis csak közeledett a nehezen várt nap. Már minden előkészület megtörtént, amikor most, szombaton megtudta, hogy a városi tanács ülésén közlés hangzott el, amely szerint a meghívott írók, sőt maga az ünnepelt Cesar Petrescu sem jönnek el az irodalmi ünnepségre. A hajszában már amugy is megviselt író, aki behegedt üdöbaját utóbb idegességében cigarettákkal tette próbára, hirtelen letörte az új izgalom. Órákig beszélt Bucurestivel, míg megtudta sorban a meghívott írókról, hogy valamennyien már utra is keltek. Felvászorgott aztán a nyomdába, hogy az írók üdvözlésére írt cikket kikorrigálja. Itt pihent meg kissé, amikor a kefélenyomat fölé hajolva, kibuggyant száján a vér...

A Sodronyipar R.-T. mérlege

A Sodronyipar Rt. most tette közzé az 1936. évi mérlegét, amely hű tükre nem csak a belföldi, hanem a nemzetközi vaspiac s vasipar eseményeinek is. A Sodrony ipar Rt. negyvenötmillió lej alaptőke és közel tizenötmillió lejes tartalék tőke mellett 9 millió 429.573 lej tiszta nyereséggel zárta 1936. évi üzletét. A vállalat vezetőinek figyelme kiterjed tisztviselőinek és alkalmazottjainak társadalmi viszonyaira is és jelentős dotációval közel 5 millió lejre gyarapította a nyugdíjalapot.

A mérleg számla szerint a vállalat készpénz állománya 2 millió 702.925 lej, tárcájában 6 millió 713.600 lej értékű különböző értékpapírokat őriz, fél és készgyártmányainak az áruszámlán 204 millió 112 ezer 784 lej az értéke. A vállalat gyárterületének, épületeinek, iparvasutjának, földgázvezetékeinek a munkatelepen levő munkásházaknak és cluji központi székházának összértéke 83 millió 533.848 lej. A gépek és gépalkatrészek értékét 133 millió 181.859 lejt tünteti fel a mérleg. A vállalat két munkásjóléti és segélyezési célra külön két millió lejes alappal rendelkezik. A február végén megtartott közgyűlésen a részvényeseknek ötszázalék elsőbbségi osztalék kifizetését határozták el és ezenkívül a nagy előrelátással véghezvit tartalékolások után még külön hét és fél százalék pótosztalékot kaptak a részvényesek.

Az igazgatósági jelentés külön kiemeli a szívélyes viszonyt és üzleti kapcsolatot, amely a Sodronyipar és a Banca Centrala, Banca Nationala és az Ipari Hitelintézet fennáll. A mérleg az összaktívák értékét 427 millió 903.446 lejt tünteti fel.

Utazási irodánk közleményei

I. Társasutazás a párisi világkiállításra.

APR. 27—MAJ. 14. Bucuresti—Wien—Páris, Milano—Venezia. Elsőrangú ellátás mindenütt. Kirándulások autocarokkal.

II. Olaszország.

APR. 27—MAJ. 14. Velence—Firenze—Nápoly—Roma. Elsőrangú szállodák. Megismétlése szeptemberi kirándulásunknak, csak hogy a valutaviszonyok kedvezőbb volta miatt olcsóbb.

III. Földközi tenger.

APR. 14—MAJ. 4. A Salubriával és a Vulkanával. Bucurestiről Triest, Ragusa, Patras, Nápoly, Palermo, Taormina, Cattaro, Venezia.

IV. Algir és Szahara.

APR. 14—MAJ. 4. Nápoly, Algir, Biskra, Tingal, autocar kirándulások, Palermo, Patras, Venezia. Ritka és felejthetetlen élmény!

V. Husvét Sztambulban.

APR. 26—MAJ. 8. Constanza, Varna, Burgas, Stambul. Kb. 12 ezer lej Bucurestiről Bucurestiig. Pullmann II. hajón I. osztály. Felvilágosításokért forduljon hozzánk, Független Újság Str. Iuliu Maniu 43.

FÜGGETLEN ÚJSÁG

C L U J, 1937. MÁRCIUS HÓ 6.

Tamassi György (Budapest):

SZABADSÁG ÉS IRODALOM

Irók, kiknek mestersége a polgári foglalkozáson kívül kissé közügy is, és ezt a mesterséget, okkal vagy ok nélkül, hivatásnak is érzik, aggódva kérdik önmaguktól és a szellem összeesküvőinek kis körétől szerte Európa fővárosaiban: mi lesz az irodalom szabadságával? Mi lesz a lelkiismeret szabadságával? Mi lesz a szabadsággal egyáltalán?

A szabadságról, ami meg van, senki nem beszél. A társas élet természetes elemei közé tartozik, miként a levegő a pusztát, a feltételei közé. Ha veszendőben van, az kiált először utána, akinek leginkább szüksége van rá. Iró, ha úgy érzi nem szabad kimonadania, amit gondol, nem lehet végiggondolnia, ami eszébe jut, s ami ötletet ösztöne felvet, nem meri agyában tudatosítani, ilyen légkörben képtelen alkotni. Mesterséget, hivatalt folytatni bármilyen légkörben lehet: az ember csak kenyérét keresi meg, de nem köt alkut lelkiismeretével, ám az író, ha úgy érzi, nincs meg számára a kifejezés szabadsága, e szabadsággal együtt a nagyobb falat kenyeret is elveszíti.

Szabadság, irodalom: e gyűjtőfogalmak könnyen általánosíthatók. Szabadság alatt sok mindent lehet érteni, így a világnézet szabadságát is, de hányféleképpen érthető a világnézet szabadsága? Az író nem társadalomfölköt, vagy társadalmonkívül lény: it él és alkot az osztályokra és világszemléletekre tagolt társadalmon belül, osztályok és világnézetek szerint megoszló közösség számára. Létének külső feltételei, s az olvasóval való közlés szüksége már alkotás közben is tudatosítják benne a társadalmat, e társadalom materiális és lelki jelenségeit.

Az író foglalkozása végérvényesen nem határozza meg osztályhoz tartozandóságát. A munkást foglalkozása osztályához köti, a nagytőkés osztályhelyzetét vagyona határozza meg. Az írók, mint a tehetségük által kiválasztott kevesek általában, sem foglalkozásuk, sem származásuk következtében nem tartoznak elhatárolt valamely osztályhoz. Nem osztályhelyzete teszi kispolgárrá, nagytőkésé, vagy proletárrá; az írónak állást kell foglalnia, s művében megnyilatkozó álláspontja kényszeríti az egyik vagy másik osztály mellé. Ezért ma az író

világnézeti állásfoglalása egyuttal társadalmi helyzetének önkéntes meghatározását is jelenti. Iró és író, alkotás és alkotás között tehát súlyos és alapvető különbségek állhatnak fenn, s így hamis képet ad, aki íróról és irodalomról általánosságban beszél.

A szabadság és irodalom viszonyát is e sokrétűség, a társadalmi helyzetek és állásfoglalások különbözősége szempontjából ítélniük meg. Az író kifejezésnek, az alkotásnak, szüksége van a szabadság légkörére. Ez a szabadság azonban nem abszolút érték, absztrakt matematikai fogalom, hanem relatív társadalmi jelenség, a társadalmi viszonylatok materiális és lelki mikéntje, amelyet az író elfoglalt álláspontjának és ehhez képest meghatározott társadalmi helyzetének szemszögéből ítélniük meg.

Az az író, aki helyesli a fennálló társadalmi rendszert, annak gazdasági és politikai berendezkedését, az osztályok közötti uralmi és alárendeltségi viszonyt, nem érzi a szabadság hiányát. Műveiben a meglevő rend napos oldalát ábrázolja, s az írástudók számára fenntartott előjoggal élve műveiben etikailag szentesíti a fennálló állapotokat, dicséri és kiszolgálja a társadalom urait, lenézi és megveti az elnyomottakat, a legjobb esetben nem is véve tudomást róluk. Ezt a rendszert helyesli, ezt akarja szolgálni és kiszolgálni. Nem követel szabadságot, sem magának — hiszen szabadsága biztosított és oly magától értetődő, hogy mindennapi társadalmi lététől különválasztani sem tudja — sem osztályának, amely a birtokában lévő szabadsággal bőségesen él és visszaél. Az ilyen író társadalmi helyzete teljesen összhangban áll társadalmi rendeltetésével.

Az írók második kategóriája a polgári lét és érvényesülés csábító lehetőségei és írói meggyőződésének etikai szempontjai között vergődik. A fennálló renddel nem azonosítják magukat, s csak annyi engedményt akarnak tenni, hogy nyugodtan megélhessenek. Nem vállalják a tudatos szembehelyezkedés kockázatát, kibúvókat, menekülési lehetőségeket keresnek, hogy létük alapját és meggyőződésük szabadságát közös nevezőre tudják hozni. A levegő, amely körülveszi őket, érzik, már nem a szabadság légköre. Mégsem ezt követelik; engedelmesen elvonulnak oly területekre, amelyek látszatszabadsága egyelőre még érintetlen. Ott keresik az írói megnyilatkozás lehetőségét, ahol az alkotás nem jelent egyuttal állásfoglalást a fennálló rendszer mellett, vagy ellen. A történelmi és kulturális multba, a humanizmus légies ködösségébe, az osztályfölköttség illúziójába menekülnek. A multba menekülnek, mert koruk társadalmának ábrázolása elkerülhetetlenül tenné a határozott állásfoglalást, a szellem szigetére, az ókor klasszicizmusába, a természet bukolikus tájaira. Humanizmusuk langyos és mindent átfogó: mindent helyesnek tart, de semmit sem akar, még kevésbé tud megvalósítani, s az egyetlen cél háborgó lelkiismeretük megnyugtatósa.

A diktatúrák és a diktatura felé tendáló állami és társadalmi rendszerek az írói érvényesülés és megnyilatkozás előfeltételétül mindinkább megkövetelik a polgári megbízhatóság legszigorubb igazolását. Mind határozottabban megkövetelik rendszerük aktív és nyílt támogatását, s nem sokáig hunynak szemet a meggyőződésük és érvényesülési céljaik között kompromisszumot kötni kívánó írók kitérő és menekülő magatartása előtt.

A maga súlyos valójában csak azok az írók érzik a szabadság hiányát, akiket meggyőződésük szembehelyezett a társadalom fennálló rendjével. Akik a feltörekvő osztály mellé álltak, s az írói kifejezés művészi eszközével vállaltak részt a munkásság küzdelmeiben. Az író csak meggyőződése, hivatása, írói lelkiismerete állíthatja az elnyomottak oldalára; egyedül ez s nem osztályhelyzete, nem a társadalmi felemelkedés egyéni útjának reménytelensége teszi szociálistává. A szocialista író, ha válaszuthoz ér, tudatosan mond le az egyéni érvényesülés lehetőségéről; lelkiismeretének engedelmeskedik, s meggyőződését követi, hogy alkotásaival a közösségnek az egyénnél nagyobb, de az egyén számára is több eredménnyel bíztató életlehetőségeit készítse elő. A ma élő nagy franciák bármelyike példaképpül szolgálhat ennek a szocialista írónak. Róluk mondotta Walter Benjamin a mai francia író társadalmi helyzetéről irt tanulmányában, hogy „mint intellektuelek... jutottak el végül is a szocializmus vállalásához és ennek az állásfoglalásnak művészi kifejezéséig — tehát a lehető leghosszabb utat tették meg. Mert a társadalmi radikális bírálatig vezető utat az intellektuel számára a leghosszabb, míg a proletár számára a legrövidebb. Ezért üzentek harcot Barbusse-nek és mindazoknak, akik a meggyőződés jegyében ezt az utat megrövidíteni törekedtek. Megrövidíteni ezt az utat: jövátételten engedményt jelent az írói alkotás művészi értékéből. Mert az igazi író csak teljesen átélte és átértette meggyőződését tudja művészi alkotásában kifejezésre juttatni. A politikai meggyőződések nála előbb művészi meggyőződéssé kell szublimálódnia.

A társadalmi szabadság hiányát egyre többen érzik. A szocialista mozgalom ma — útjának legsivárabb szakaszán vesztegel. Politikai szabadság, szervezkedés szabadsága lassanként a mult idők emlékévé fakulnak. Az író szava ma az egyetlen, amely még valahogyan megnyilatkozhatik, az íróé, aki nem ezt a rendet akarja kifejezni és szolgálni, s szabadságért kiált. Miféle szabadságot követel? Önmagának? Az irodalomnak? Akkor is ez a legtöbb, amit ma megtehet.

Az írói szabadság nem azonos az önkényesen értelmezett egyéni szabadsággal. Mert az író, aki ma szabadságot hirdet és követel, egy némaságra kárhóztatott mozgalom egyetlen összekötője, eszméinek hirdetője és fenntartója. Válságos korszakokban, mint amilyen a mostani is, ő halad az élen, s őt illeti a legnagyobb rész abban a küzdelemben, amely végeredményben az egyéni szabadságának és egyben a közösség szabadságának kialakítását hivatott előkészíteni, esetleg irányítani. Az irodalom nagyobb szabadsága a társadalom igazi szabadságának ma egyik legbecsessebb záloga.

KOVÁCS KATONA JENŐ:

SZAKIRODALOM

I.

A párisi Cluny muzeum idegenvezetője nem szakember s éppen ezért ne csodálkozz, ha szuette királyi batárok, pucpomádéval karbantartott lovagi öltözetek és divatból kiment szüzességi övek között bandukolva utána, az emberi élet igazibb és erőteljesebb szintézisét találod mondókájában, mint filozófia tanárod előadásain, kinek szellemét szakelfogultság vádjával terhelten végül is kénytelen leszel ítélőszéked elé állítani és könyörtelenül átértékelni. Kétségtelen, hogy ez a tudományos világban eléggé általános és helytelenül csak szépséghibaként kezelt rövidlátás rendszerint nem a nagy átfogóképességű szellemiségek, hanem az önálló gondolat hijával szűkölködő s megismerésre való képtelenségük folytán kizárólag ismeretük kamatoztatására utalt tömegszakemberek sajátossága, kiknek szájából sután, meggyőző erő nélkül és szinte gyanusan kondulnak nagy elődeik megállapításai.

Ha a szakmák közötti, többnyire szellemi téren mozgó ellenségeskedést nem is lehet maradéktalanul az anyagi érvényesülés számlájára írni, mint az egyes tudományágak képviselői körében sokkal ismrtőbb és kevésbé válogatott fegyverekkel vívott élethalálharcot — a kérdés megvilágítása szempontjából nem mennék sokra a maga lovát dicsőítő cigány elnéző analógiájával. Vitathatatlan, hogy a tudományok 19. századbeli szédületes fejlődés-irama felkészületlenül s a torlódo ismeretanyag befogadására képtelenül találta az embereket. A tengerlőpő csizmákkal rohanó természettudomány és nagy kezdképességű gépkultúra megbénította rendszerezőkéességüket. S végül a filozófia szószával nyakonöntött kezdetleges ismeretágak korlátlan ura a polihisztor is azon vette észre magát, hogy kapitulálni kénytelen. Mint a humanizmus és lelki harmonia egyre időseztlenebb megtestesítője tekintélyvesztetten, de makacsul tengődött még egyideig, míg a mult század végén meg kellett érni, hogy a társadalom szellemi irányítását, amit alkímiaival, csillagászáttal, filozófiával szinte az emberi értelem ébredésétől kezdve birtokolt, erőszakkal csavarja ki kezéből az idő.

Mintha Aristophanes meséje ismétlődött volna meg a Janus-fejű, négylábu, kettős és tökéletes emberiségről, akiket Zeusz pozíciója érdekében kétlábuakká hasogatott s az egykori párok azóta is hiába keresik egymást. A polihisztor kettévált. Egyik oldalon specializálódás folytán helyet engedett a szakembernek, másrészt a szintézist, a dolgok megbeikítő összefogását rábizta az intellektuelle. Kezdetben talán észre sem vevődött, a dolgok jelenlegi állapota azonban már nyilvánvalóvá teszi, hogy amennyire haszontalan az intellektuel az egyes tudományok fejlődésének szempontjából, a szigoruan vett szakember legalább annyira akadályos egy jobb és harmonikusabb emberi élet kiformalódásának.

Az ellentétek, mint ismeretes, nagyobb részt bizonyos dolgoknak a többiek rovására történő indokolatlan eltulzásából keletkeznek. Ha okként fizikai momentumok játszanak közre: önzés a neve, ha szellemiek: elfogultságunk hívjuk. Véglelmzésben tökéletesen azonos gyökertű és fellépési forma tekintetében összefolyó jelenségek. S mint ahogy a vezér társadalmak életét teljesen hatalmába kerítette a gazdasági törvényen kivüliség, úgy uralkodott el szellemi életén is, mint az előbbinek természetes függvényén — a társadalmak fizikai és szellemi életének kölcsönhatásáról szóló tanok drasztikus cáfolatakép, a szellemi anarkia. A szakemberek káros izolációjára és egyéni érdekeiknek az általuk elméletileg képviselt tudomány érdekévé való átjátszására túl nagy alkalmat adnak a különböző szakmai-érdekvédelmi tömörülések. A szó nemes értelmében felfogott intellektuel egyszerre meghaladottan és utópisztikusan, mindenesetre undorral áll a tények között. Nem mintha az anarkiát hibáztatná, mely számára nem a köztudatbeli törvények között és törvények ellenére túleledő embercsoport, hanem immánus erkölcsi értékeik következtében, normatív törvények szükségessége nélkül élő emberek szabad társadalmát jelenti, inkább elrémülve az anarkia formájának s a rendelkezésre álló silány erkölcsi tartalomnak szörnyű összeházasodásán.

(A szakember pedig, kinek ismereteihez el-

SZALLITUNK:

A legújabb modelű „IDEAL” nagy írói és „ERIKÁ” portable írógépeket a legolcsóbb árban. Töltőtoll választékban.

VALLALUNK:

Sokszorosítást, másolást és fordításokat.

KOLSONZUNK:

Író-, számoló- és sokszorosítógépeket, olcsó napi díj mellett.

JAVITUNK:

Szakszerűen író-, számoló-, sokszorosítógepeket és töltőtollakat garancia mellett.

FINKLER ANTAL

Írógépszaküzlete Cluj, Str. Reg. Maria 9. Telefon 4-93.

ÜZLETI KÖNYVEK

felfektetése és vezetése

Keresk. társaságok

alapítása

Adó-ügyben

és bármely

Kereskedelmi ügyben

keresse fel a

F I D E S

Schiessel Richard

Treuhand vállalatát

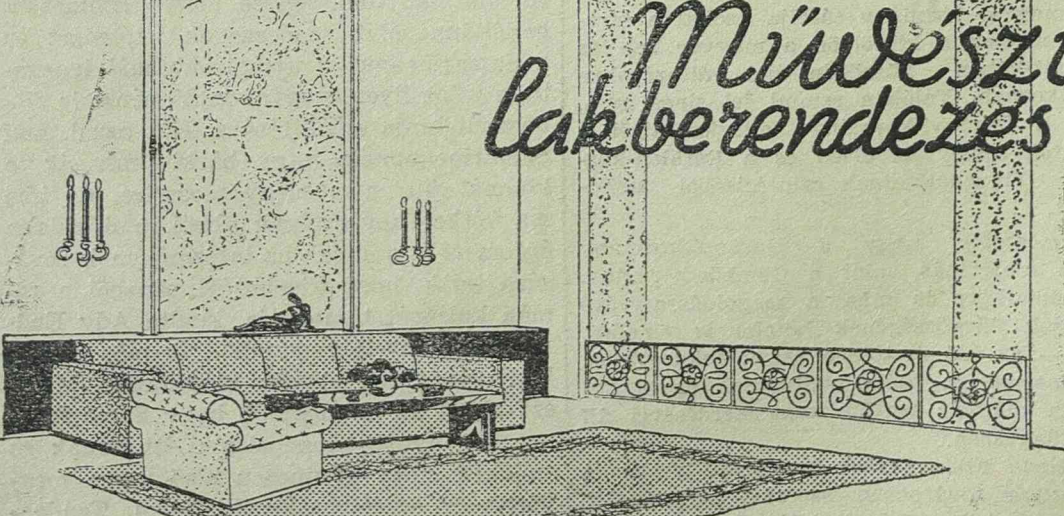
C L U J, Strada Bulvescu 17.

Telefon: 13-63.

FÜGGETLEN ÚJSÁG

C L U J, 1937. MÁRCIUS HÓ 6.

Művészi
lakberendezés

SZÉKELY ÉS RÉTI
BUTORGYÁR R.T. · BUCURESTI · TG. MUREŞ
TERVEZÉSÉBEN
KIVÁ NATRA MEGBIZOTTUNK FELKERESI

olaszthatatlanul, a költőnek és sorsharag-
uk viszonyát idézően tapad elfogultsága,
tegtépázottan, jelentőségének többé-kevés-
egzisztenciális okokból való eltulzására
nyyszerítve hadakozik közöttünk. Csak ha
felismerések és tudományos teljesítmények
egységéhez ezt a haszontalanul elfecsérlő-
ott erőmennyiséget is hozzáadjuk, vethe-
nk számot magunknak az alkotó-szakem-
r tényleges energiáiról. Az ismereteknek,
nem is rohamos, de szakadatlan bővülé-
vel nem remélhető, hogy az emberen, mint
rt szellemi egységen belül valaha a poli-
sztor világképének megfelelő harmónia
akuljon ki. Vontatottan, botladozva és
ymástól nem egyszer elgáncsolva azonban,
yelőre még ködös, ismeretlen forma elé-
ladunk, ahol a szakember és intellektuel
a gyakran ellentétes megnyilatkozását
rmészetes mellérendelődésben fogja fel-
elni egy új társadalom.

II.

Mostanában méhészettel foglalkozom. Mint
talában a gazdaságok, a méhészet is első-
rban a vidék, talaj, flóra, valamint a hő-
lérsékleti és csapadékviszonyok függvénye,
redményességét pedig amazokéhoz hason-
an kizárólag a hozam mennyisége és mi-
ósége határozza meg. Szinte csodálatos,
gy ezeknek a szigorú és kérérlhetetlen té-
yezőknek ellenére, melyek a legklassziku-
abb méhészeti eljárásokra is könnyűszerrel
ácsolhatnak, mennyire körömszakadtukig
édelmezik egyesek például az ujabban is-
mertté vált ugynevezett anya-manipuláció-
at. Mindenről megfélekezve, nemritkán
yilvánvaló karakánságból, a szakfelfogult-
ig ismervének maradéktalanabb kimeríté-
sre sűrűn idézik közben „neves szakírón-
at“ Sötér Kálmánt. A gyakorlatlan stilus
zerencsétlenül domborítja ki az apró és
megszámlálhatatlan jólabákat, hogy a szak-
önyvet végülis egyetlen nagy szellemi jó-
áhnak érzéd kezeid között. A szétszedhető
éhlakások tárgyalásánál egyik könyvben
bbek között ilyeneket olvashatsz: „Ha-
ánkban legújabbban nagyon terjed az ugyne-
ezett felülről kezelhető, kétanyás, tükrös,
ekvő vándorkaptár.“ A problematikus érté-
ü megállapításnak pedig mindössze annyi
zepséghibája van, hogy a nevezett kaptárt
szerző konstruálta. Vagy a „Melyik keret-
méret a legjobb?“ c. fejezetben: „A legjobb
eretméret az, amely 32 cm. magas és 50
m. széles keretléccelel együtt.“ A mondat
kategórikus hangja azt hiszem fölöslegessé
eszi annak megemlítését, hogy ez tulajdon-
képpen a „házánkban legújabbban nagyon
erjedő“ kaptár keretmérete.

Kiábrándultan és elszomorodva böngész-
em tovább a „szakirodalomban.“ Nem akar-
am hinni, hogy e kedves és tanulságos életu-
ogarak mesterei között ilyen kiabálóan ér-
vényesülhet a szakemberek közismert rövid-
átása. De egyik folyóiratban csak nagyso-
kára hozott enyhülést a mondatocska, mely
az írott külön szabályai között tévován
mozgó kéztől származva, szerényen, üdén és
nihatetlenül huzódott meg a tulajdoni tör-
vényismertetés árnyékában: „A méhész jó
ember.“

Nem kétséges, hogy egészen új szempont
ez. Nem azzal kecsegtet, hogy a méhész
egyiktőre meggazdagszik, telket, földet vá-
árol s idő múltán irodalmi termékeit is mé-
nei segítségével taszítja nyilvánosságra. Fi-
ozófia tanárod receptjét sem követi a mé-
hészet irtózatos és elcsopó jelentőségének
hangsúlyozásával, egyszerűen csak megál-
lítja: „A méhész jó ember.“ S ha ez a meg-
állapítása nem is olyan csalhatatlanul helyes,
mint kollégájának a keretmérethez vonatkozó
fentebbi adatai, céljában feltétlenül neme-
sebb. A méhész jó ember — méhészkedjünk
hölgyeim és uraim!

Legelősebb beszerzési forrás:

„AKCIDENCIA“

könyvnyomda, könyv- és papírkereskedés
CLUJ, STR. I. G. DUCA 2.

(Select mozival szemben)

Több ezer szépirodalmi könyv kötetén-
ként pár lejért kapható. Írószerek, ís-
kolai cikkek, papíráruk olcsó árban.
Bélyegzők, kereskedelmi és családi
nyomatványok. Külföldi bélyegek és
bélyeg kellek.

100 darab névjegy 40 lej. — 200 lej
vásárlásnál 50 névjegy ingyen.

A transzilván szabad- elvűség nagy alakjai

BÖLÖNY FARKAS SÁNDOR

Irtá: JANCsó ELEMÉR dr.

Dr. Jancsó Elemér hosszabb tanul-
mányt írt Bölönyi Farkas Sándorról,
aki arról volt jeles, hogy amerikai
utlevélírásaival behozta a transzil-
vániai életbe a modern-demokrácia
szellemét és ő volt az első, aki fi-
gyelmeltette népünket az emberi
jogokról vallott eszméknek friss
értelmeiben való megújulására.
Jancsó értékes tanulmányából,
amelyet a Múzeum Egyesületben
olvastott fel, itt közöljük a követ-
kező részt:

„Az Észak-amerikai utazás első kiadá-
sa 1100 példányba jelent meg és ezért
Farkas Sándor 260 ezüst forint honorá-
riumot kapott. A siker oly nagy volt,
hogy egy év alatt a könyv összes példá-
nyai elfogytak. A kiadó második kiadásra
gondol és az csakhamar napvilágot is
lát, ezuttal 300 ezüst forint honoráriumot
hozva irójuknak. Bölönyi Farkas neve
egyszerre ismertté lesz mind két hazá-
ban. Műve nagy sikere elsősorban de-
mokrata szellemének köszönhető. A lel-
kesedők tömegesen keresik fel levelükkel
és gratulációkkal és közöttük az ország
legnagyobbit találjuk. Kőlcsey dedikál-
va küldi el könyvét az Amerikai utazás
nagy szerzőjének, Döbrentey a régi barát-
ság rajongásával ír a munkájáról. „Ál-
dásom rád Amerikai utazásodért az em-
beriség szent érzései huzamosabb kifejlő-
dését eszközölte ezzel inkább, mint Ma-
gyar- és Transzilvánia országi némely szó-
nokai, kik a szabadság mellett beszélnek,
ők maguk despoták.“ Egyszersmind jel-
zi, hogy a Széchenyinek küldött könyvét
neki már át is adta. Nemsokára megérke-
zik Széchenyi válasza is és ez a levél ta-
lán a legnagyobb elismerés, amit művé-
vel szerezhetett.“ Mely kimondhatatlan
kellemes pillanatot éltem Amerikai uta-
zásának olvastában, nem magyarázhatom.
Kezembe véve a drága könyvet többé
nem tehettem félre. Hála a Minhenható-
nak, hogy ezen könyv napvilágra jutott,
haszna honosúmrá nézve felszámíthatat-
lan. Azon jó, mellyel teledesteli van, oly
világosan, annyi érdekléssel és oly kimélve
közöltetik, hogy az áldott mag, mely be-
lőle hull, még rosszabb földben is kikel-
ne, amilyen a miénk. A nekem ajándéko-
zott példány legkedvesebb kincseim közé
számolni nem szünendek meg. A közhasz-
nu munka megjelenéséért legforróbb hálá-
val viseltetni fogok, mert eddigelé ennél
hasznosabb és szebb ajándékkal tudom-
mal és belső meggyőződésemmel fogva
senki meg nem tisztelte a Magyar hont és
Királyságot. Életerő és siker lebegjen Ön
felett. De a nagy siker és dicsőség mellett
még akkor és éppen könyve következtében
méltánytalanság éri. 1835-ben, miközben
hivatalnok társai előléptetik, róla megfe-
ledkeznek, de népszerűsége oly nagy,
hogy a cluji ifjúság megtudva ezt a sé-
relmet, fátylós felvonulást rendez a tisz-
teletére és szónokaival üdvözlí, ekkor ír-
ja naplójába a következő keserű sorokat:
sokan sajnálkoznak rajta, hogy ma ne-
gint mellőztek, előbb én is valami bána-
tot találtam a dologban, de később bizo-
nyos bosszus örömet éreztem és legin-
kább az vigasztal, hogy oly sok hitvány
dmbert tettek elém“, a cluji ifjúság üd-
vözlése az amerikai utazás bátor szerző-
jének szólt, akit nemsokára az Akadémia
is tagjává választott. A könyv sikere
egybeesik Wesselényi és a transzilvániai
reform nemzedék előretörésével, művét
nem amerikai élményeire olvasnák, hanem
azért a látásmódért, ami nagyban előse-
gitette a reformokért küzdőt, Wesselényi
politikai agitációját. Még 1835-ben a kö-
zépszolnokmegyei kaszinó utleírásáért
ezüst bilikkommal ajándékozta meg ame-
rikai utazásáért és a gyönyörű sérleget a
megye küldöttségének élén maga Wesse-
lényi Miklós adja át. Wesselényi az üd-

vözlő beszédben többek között a követ-
kezőket mondotta: „Szép sors jutott Ön-
nek, élő szemeivel láthatta az emberi jus-
sok és szabadság fiatal óriását és köny-
nyet hullathatott a nagy Washington sir-
jára és azon halmokon pihenhetett, me-
lyeken a küzdők szent véréből a józan ész
új kora támadt, ölelhetette ama boldog vi-
lágrész romlatlan fiait és szívhatta a sza-
badsá ama levegőjét, melyet Isten lehele
és nem a kiváltságosok sem az önként
meg nem fertőzték. E levegőt Ön hiven
keblébe szívtá és tisztán lehelte mintegy
át édes honára, mint a tavasz lanyha szel-
lője egy sirákat, úgy fogja az hazánkban
a szépet és jót életre kelteni. A kebleket
megeleveníteni s a léget megtisztítva a
szabadság napjai sugarainak nálunk is
utat nyitni, melyek földünk minden szü-
löttjé joggal bíró Nemzetté tegyék. Az
üldözött szabadság miután a kiváltságosok
bitangoló dölyfe a papság elorzó álnoksá-
ga s a fejedelmek embergyalázó önkénye
Európa népei közül kiküszöbölte vissza-
tért égi honába. Az emberiség Atyja ér-
telmi suly s hős akaratot rendelt a szám-
kivetett mellé segédül s ezekkel szállott az
égből Amerika földjére és a pokoli hata-
lom megtört az emberi jusok kivivattak s
a szabadság és jólét új világi tünkek fel.
E drága honból hozta Ön nekünk a polgá-
ri egyenlőségnek az emberhez illő ember
igazságszolgáltatásának hiv rajzolatját
egy boldog társasági lét ember igaz ké-
pét.“ Wesselényi üdvözlő szavai jól mu-
tatják azt a szellemet és azt a hatást,
amit az Amerikai utazás maga körül ter-
jesztett. A szíró őszinte és eddig lelke
mélyébe zárt vágyódásai politikai elgon-
dolásai és életszemlélete egyszerre olyan
visszhangra találtak, amire e korban
még a legnagyobb íróknál is ritkán talá-
lunk példát. A megtiszteltetések hosszú
sora következik ezután egész sereg intéz-
mény választja tiszteletbeli tagjává és a
legnagyobbak hódoló elismerése a közön-
ség szünni nem akaró tetszésével párosul.
Kell-e írónak nagyobb siker, mint társai-
tól és a közönségtől való ily nagy elismer-
tetés? A mult sérelmeiért a szegénységért,
a háttérbe szorításért az írói sikertelensé-
gekért a sok gazdag kárpótlása ez. 1835-
ben megkapja a legnagyobb hivatalos ki-
tüntetést, az Akadémia nagydíját, 200
aranyat, melyet az előző év legjobb köny-
vesnek szoktak adni. Vajda Péter, Vörös-
marthy és Kőlcsey után közvetlen ő kö-
vetkezett. De a lelkesedés hívei ép úgy to-
vatünnek, mint ahogy az ifjúsága is el-
szállt. Betegeskedni kezd, hivatalnok tár-
sai irigységét most jobban kell éreznie, a
bürokrata emberek szemében a gondoko-
dó és demokrata Farkas Sándor veszedel-
mes embernek kezd feltűnni és szomorúan
jegyzí fel naplójában, hogy „tapasztal-
nom kell, hogy némely jó embereim s elke-
rülnek immár, mint a Pestis vagyok örök
hallgatásra kárhoztatva.“

A nagy dicsőség után új tervekkel fog-
laykozik, részt vesz a cluji kaszinó alapí-
tásában, lelkesen vezeti a gondoskodó tár-
saságot, mint titkár a színházi bizottság
működésében sikerrel veszi fel a küzdel-
met a válságba jutott kulturintézmény meg-
erősítése érdekében, majd fölveti a Mu-
zeum gondolatát. Első feladat szerinte az
Aranka által megkezdett gyűjtés folyta-
tása a munka rendszerezése és anyagi
fedezet szerzése. Döbrentey-től elkérte a
Pesti Nemzeti Múzeum tervét és biztatá-
sára lelkes agitációba kezd. Terve érdeké-
ben Gróf Lázár Lászlónak hosszú levelet
ír és a közönyösség miatt ostromozza Tran-
szilvánia vezető rétegeit. Majd pontos ter-
veket dolgoz ki és gyakorlati tanácsokkal
szolgál, a Múzeum és Könyvtár fejleszté-
sére vonatkozólag. A Múzeum megerősíté-
sével a magyarság kulturáját és nyelvét
óhajtja fejleszteni, ellenálóbbá tenni. Ez-
irányu érdemeit Jakab Elek a következő

szavakban ismerte el: Farkas Sándor mon-
dotta ki Transzilvániában legelősebben egy
országos Múzeum eszméjét s tervezete
máig gyakorlati értékkel bírva, az, aki
irodalmi és műveltség történetünket egy-
kor megírja, kétségkívül arányos rész ju-
tattand neki azon dicsőségből és hálából,
melyet a haza és Nemzet eddig gyújtott
és ezután nyújtani fog. Sajnos sem a Mu-
zeum, sem más újabb irodalmi tervei nem
valósulnak meg. Bölönyi Farkas Sándor
mindg gyenge szerveztü lévén, most új-
ból sokat betegeskedik és állandóan a ha-
lál gondolatával foglalkozik. Keserűen ír-
ja Döbrenteynek, hiába törekszünk minden
filozófiával, a test hanyatlásával oda a
lélek ereje is. Majd ismét így ír: „A sok
unalmas baj rám nézve naponként szapo-
rodik bánatba ejt, hogy minél tovább ha-
ladok, annál kevesebbet élhetek magam-
nak és barátainknak. 1835-ben megírja a
végrendeletét, a következő években kezel-
teti magát és hosszabb ideig nyaral, hol
Borszéken, hol Oradea mellett. 1841-ben
Kelemen Bénihez írt levelében az élet és
a halál nagy titkairól vitatkozik. „A be-
tegség — írja — az erkölcsi tanulságok
legérdekesebb tárgya. A rossz egészség
része a halálnak. Könnyebben viseljük el
a betegséget, ha meggondoljuk, hogy ez
az állapot sincs vigasz nélkül. Barátaink-
hoz inkább vonzódunk. Kevesebbet élünk,
a világnak a szikrázó tüzet órákig milyen
csendes élvezettel tekintjük. A léleknek
nincs szülőföldje, hatása mindenfelé kiter-
jed, él, terem minden hazában, ahova a
sors veti, csak kétszer van szünete, midőn
a porhüvelyt feltölti és levelezkedik.“ Végül
ezekkel a szavakkal fejezi be levelét: egész
létezésünk a halálra való készülgetés, de
nekünk nemcsak arról kell gondoskod-
nunk, hogy éljünk, hanem, hogy nemesen
éljünk. Mintha, ha Montheignet hallanók,
úgy filozófiál élete utolsó évében az addig
optimista Bölönyi Farkas Sándor. 1842-ben
47 éves korában meghal. Február 2-án.
Február 4-én temették, nagy tömeg kísér-
te a házsongárdi temetőbe Kriza Jánoson
kívül az országyűlés követi nevében
Bánffy János, az ellenzék vezére mondtak
beszédet. Vagyonát és egész életén át
gyűjtött remek könyvtárát az Unitárius
Egyháznak hagyta. Jellemzésére hadd ál-
jon itten naplójának néhány szava: „Meg-
utáltam minden privilégiumot, monopóliu-
mot, megkülönböztetést az arisztokrácia
cudar gögjét, és azt, ahol lehetett nevet-
ségessé tettem. Gyűlöltem a biokrácia
pedánságot s a tisztviselők kevély zsar-
nokságát felfedeztem, ellenelármáztam,
tettel, szóval és írásomban terjesztettem
minden demokratikus elvet, elszortam a
külföldről hozott minden szabad intéz-
mény magvát. Vértett a szívem hazámbeli
embertársaim egyrészenek rabszolgai el-
nyomatásáért. Miattuk harcoltam a feu-
dalizmus ellen és az egész Nemzetet ki-
vétel nélkül szabadnak képzeltem el.“

Bölönyi Farkas önvallomásaí egy tiszta
lélek és eszményi kor törekvései tükrö-
zik, írói és reformatori érdemei az iroda-
lom-történet mindig elismerte, de neve az
idő nagy rostájából már kiesett és csak
azok tudnak róla, akik szűkebb egyházá-
hoz tartoznak vagy a szaktudomány kutá-
tásán át jutnak el sokirányu munkásság-
hoz. A „hálás“ utókor kéziratban maradt
munkái kiadásáról mind máig megfele-
kezett. Amerikai utazásának 100 éves év-
forlulójakör munkáját cluji tisztelői újból
kiadták, Hatvany Lajos pedig könyvet írt
róla. A mi kötelességünk, hogy emléket
idézzé rövid időre bár arra az emberre te-
reljük Transzilvánia multja íránt érdeklő-
dők figyelmét, aki egy válságos kor min-
den nehézsége dacára a haladás szolgálá-
estába állította munkásságát transzilvá-
niai és Európai tudott maradni.

Különbejáratu butorozott szoba kiadó.
Oăseanu 9.

„STAMPILIE“

bélyegzői, jók és olcsók

CALEA REGELE FERDINAND 65.

FÜGGETLEN UJSAG

C L U J, 1937. MARCIUS HÓ 6.

Pongrácz Kálmán:

A dunai államok gazdasági kapcsolatai

(Befejező közlemény)

A dunai államok csereforgalmának kedvezőtlen alakulásában feltétlen szerepet játszott az a körülmény, hogy a világgazdasági válság ezen a politikai és gazdasági tekintetben egyaránt legtöbb változáson és módosításon átesett területen éreztette leginkább hatását, tehát a fogyasztó rétegek vásárlóképessége nemcsak külkereskedelmi vonatkozásban, de a belső fogyasztás tekintetében is jelentős arányban csökkent. Azonban a külkereskedelmi forgalom irreális méretű lecsökkenése s az ebből származó hátrányok az autarkikus törekvésekkel szemben ismét fokozottabban fordították a figyelmet a dunavölgyi gazdasági együttműködés eszméje felé, de a kiindulópont tekintetében erősen eltértek a vélemények s bár minden felfogás egyöntetűen vallotta, hogy a fejlődés csak lépcsőzetesen és regionális keretből kiépítve indulhat meg, az azonban már vita tárgyát képezte, hogy a kezdeti és „legelső” csoportosulás ezen a szűkebb területi körön belül is csak agrár vagy vegyesen agrár és ipari államok együttműködésével vegye-e kezdetét?

A regionális agrárkartell

Mivel az öt dunai állam mezőgazdasági termelése buza, rozs, árpa, zab, tengeri, burgonya és cukorrépa tekintetében világviszonylatban csak 5.3—15.7 százalékos között mozog, míg ugyanakkor európai viszonylatban a 12.9—66.2 százalékos is elérheti — vagyis kontinentális vonatkozásban átalakító erővel rendelkezik — érthető, ha a „regionális agrárkartell” eszméje főleg a három dunai agrárállamban — Magyarország, Romániában és Jugoszláviában — vert gyökeret. E felfogás szerint ezeknek az államoknak agrár érdekeit úgy lehetett volna legjobban megőrizni, ha készleteiket egyetlen központi szerv útján kínálják ki a külföldi piacok számára s így az egymás kárára érvényesülő verseny árromboló hatását kiküszöbölik. Köztudomású ugyanis, hogy Európában a magyar, román és jugoszláv gabona volt a legolcsóbb dacára annak, hogy a másik két dunavölgyi állam — Ausztria és Csehszlovákia — a három agrárállam gabonatermésének közel 70 százalékat képes lett volna átvenni. A kölcsönös külkereskedelmi fogalom elmélyítése nélkül ez a tervezett „agrárblokk” tehát tulajdonképpen csakugyan egy államok között létesített árkartell volt volna létre, azonban további kihatásaiban könnyen vezethetett volna az együttműködés további elmélyüléséhez.

Hol a válság gyökere?

A mérgezett politikai légkör, valamint a mezőgazdasági termelés nehézsége e tervet éppen úgy kivihetlenné tették, mint azt a másik elképzelést, amely egyrészt ipari, másrészt mezőgazdasági államokat akart preferenciális vámkedvezmények nyújtásával közelebb hozni a Dunavölgyben. A politikai érdekek azonban ismét mereven keresztet tettek a gazdasági tör-

vényszerűségeket. Pedig a már békében is igen fejlett osztrák és a háború után kifejlődött magyar ipar végső célkitűzéseikben épp oly összeegyeztethetelenek, mint a sovány csehszlovák agrárimporton osztozkodó román és jugoszláv érdek; a politikai barátság vagy szövetség-szálak még nem képesek eltüntetni a kiviteli főlösegeket, tehát e „szűkítő” szempontok mellett megnyugtató s mindenkit egyformán kielégítő megoldást már csak azért sem lehet találni, mert a mai válság gyökere részben a természeti adottságok negligálásában és abban van elrejtve, hogy a forgalom és kereskedelem szabad akciósgara — az új vámhatárok megvonásával — minden dunavölgyi nép számára megrövidült. Mindaddig tehát, míg e mesterséges akadályok tervszerű csökkentésével vagy eltüntetésével a termelésnek, fogyasztásnak, forgalomnak és gazdasági ki-egészülésnek tágabb keret nem vonnak a dunavölgyi népek, kénytelenek lesznek ennek a gazdasági tekintetben nélkülözhetetlen „mögöttes” területnek támaszát érdekköreiken kívül, vagy távolabb eső területeken keresni, tehát az e területen egymással rivalizáló nagyhatalmakhoz fűzött politikai kapcsolatok által.

A dunai államoknak nagyhatalmakkal gazdasági téren felvett kapcsolatai azonban problematikus értékeknek látszanak akkor, ha a gazdasági kapcsolatoknak politikai kihatásait is vizsgáljuk. Az elzárkozó dunai piacok helyett nyugatra átcsoportosított dunavölgyi kivitel folytán ugyanis — az érintkező piacok különbségénél fogva — a nagyhatalmak könnyen privilegizált helyzetbe juthatnak a dunavölgyi államokkal szemben abban a tekintetben, hogy nagy igényeiknél és keresletükénél fogva importjuknak már egy elemző csekély százalékával is majorizálni tudják egyes kisállamok kiviteli piacát. Így, ha mi például „ki tudunk majd vinni Németországba mondjuk százezer márkáért agrárterméket, valóban komoly eredménynek lesz elkönnyelhető, de ez a százmillió az összes német bevitelnek alig lesz több 1—2 százaléknál, ami mai kivitelünknek azonban huszonöt százaléka úgy, hogy a 25 százalékos áll szemben 1—2 szá-

zalékkal, úgy, hogy a mi kivitelünknek 25 százalékával függünk Németországtól, a Németbirodalom pedig kivitelének 1—2 százalékával függ a magyar piactól, vagyis nem függ voltaképpen semmit sem.”

A magyar kivitelnek Németország irányába történt megnagyobbodását azonban nem lehet kizárólag a magyar gazdaságpolitika terhére és rovására írni, hiszen ebben legnagyobb szerepet az volt, hogy politikai okokból az utódállamok egyre jobban elzárkóztak a magyar export felvétele elől, amint a magyar-cseh vámháboru esete is mutatta; azonban ez az okoskodás in thesi mégis helytálló nemcsak

Ujabb tervek a dunavölgyi államok kiegyezésére

A Gratz Gusztáv vezetése alatt álló „Magyarország Középeurópai Intézete” által az elmúlt év december havában két napon át tartott szaktanácskozáson, mikor is egyrészt a dunai államoknak egymással, másrészt Itáliával és a Németbirodalommal fennálló gazdasági kapcsolatait tetették vizsgálat tárgyává — mindezek a szempontok részletes megvitatást nyertek. Ez alkalommal újra felmerült a délkelet-európai agrárállamok blokkjának terve, a dunavölgyi ipari és mezőgazdasági érdekek összeegyeztetésének módja, volt felszólaló, aki a csereforgalom elmélyítése mellett hasonló fontos feladatnak jelölte meg — a tőkeáramlás lehetővé tétele szempontjából — a tőkeerős nyugati államokkal való gazdasági (esetleg politikai) kapcsolatok felvételét és volt álláspont, amely a „fejlődőképesnek nem bizonyult” dunai külkereskedelmi forgalom helyett a lassan megnyíló nyugati, keleti vagy gyarmatbirodalmi piacok jelentőségét ajánlotta a szaktanácskozmány figyelmébe. Érdekes vita indult meg a Dunavölgy és Német birodalom gazdasági kapcsolatáról, mikor is német részről annak a felfogásnak adtak kifejezést, hogy a dunavölgyi államok gazdasági rekonstrukcióját a német piac kívánalmainak és erőfor-

magyar és német, de legalább ugyanolya mértékben kisanant-francia vagy angol vonatkozásban is. Hiszen a nagyhatalma befolyásukat elsősorban gazdaságpolitikai eszközökkel igyekeznek megvalósítani s ezért — a nagy távolságok miatt — a csereforgalom kimélyítésével kellő mértékben nem tudják is elérni, államközi viszonyok tisztázásával még mindig módjukban áll az azt pressziót kifejteni, amelyre poliaikai szempontokból feltétlen szükségük van. A kisanant német orientációra hajlamos államok a közelmúltban is már több alkalommal csak hatalmas kölcsönök nyújtásával voltak rábírák a Berlin felé vezető ut elhagyására s ha tisztán dunavölgyi vagy közgazdasági szempontokból bírálható is a német-magyar kereskedelmi forgalom alakulása, úgy talán még jobban elmarasztható az a másik kapcsolat, mely kizárólag mesterséges alapokon nyugszik, mikor sem földrajzilag, sem cserekereskedelmileg össze nem függő területeket jut tat egymással függő helyzetbe tisztán politikai vagy tisztán pénzügyi okokból.

rásainak kihasználása nélkül végrehajtani nem lehet, tehát az „öncélú dunavölgyi gazdaságpolitika” kialakítása a jövő fejlődését tekintve, nem lehet eredményes, meg ugyanakkor a szaktanácskozmány többsége arra az álláspontra helyezkedett, hogy a német piac jelentőségét tényleg nem áll módjában egyelőre dunai államnak sem figyelmen kívül hagyni, azonban ez a kapcsolat csak szubszidiárius lehet, vagyis csak azoknak a feleslegeknek elhelyezése szempontjából jöhet figyelembe, amelyek a dunai forgalomban elhelyezhetők nem voltak. Így vámpolitikai téren sokan kélikörnek a megvonását tartották célszerűnek: egy szűkebb körét, maximális vámkedvezményekkel kizárólag dunavölgyi államok számára és egy tágabb körét, az eme terület földrajzilag ki-egészítő és körülvevő nagyhatalmak számára. Ezzel kapcsolatban éppen annak bizonyítására, hogy a közelpiacok jelentőségét mennyire nem képes hasonló terjedelemben pótolni a távolpiacok megnyitása, mutattak rá a Tiszántulna a magyar-cseh vámháboru következtében elszennvedett tarifális, értékesítési, de még termelési káira is, hiszen a megnagyobbodott fuvar távolságok miatt idénycikkek e területről ennek folytán alig voltak exponálhatók, másrészt a

AZ AMERIKAI ELEKTRA

Írta: DÉNES BELA (Budapest)

Előzmények

Az elmúlt szombat egy negyvenkilencéves, Eugen O'Neill nevű, tavaly nagy meglepetésre Nobel díjjal jutott amerikai farsztotta s gyötörte esti 7 órától éjjeli egyenyed 1 óráig a Nemzeti Színház estélyi ruhás főpróbaközönségét. Farsztotta s gyötörte és nemcsak drámai triológiájának vég nélküli hosszával. Hiszen mi pestiek emiatt szót sem szólhatunk. Az Amerikai Elektra newyorki előadása három estére terjedt a trilogia tagoltságának megfelelőleg s szünetek nélkül is nyolc órát vett igénybe. Kicsiny, de igen jellemző bizonyítéka ez annak, mennyivel jobb, kevésbé elnyűtt idegzettel rendelkezik az Újvilág közönsége. Nem hiszem, hogy Európában három egymástutáni estére be lehetne terelni az embereket a színházba. Csak a kínai s japán közönség szokott hozzá a sok-sok-órás, esetleg kora déltől késő éjszakáig tartó szindarabokhoz. Hiszen igaz, Amerika nemzeti öntudatának kialakításánál a rekordok nem kis szerepet játszanak s az amerikaiak rekordjelölté-nyekért sok mindenre képesek, de ismétlem, O'Neill Elektraja farsztó s gyötör, kell tehát valami másnak lenni e triológiában. A Theatre Guild irodalmi s erkölcsi sikerre számított csupán bemutatásával s mégis: kirobbanó siker lett belőle.

A közönség kimerült, beleremegett, izgett-mozgott székén, köhögött s krárogott, de az

első mondatától kezdve szinte lenyűgöződött attól a hallatlan s hihetetlen erejű léleklatástól, mellyel O'Neill látatja embereit s fedi fel a legtitkosabb lelki rugókat. Mintha Olivecrona professzor egy agyműtétjénél asszisztálna a sokezer nyelzősereg. Megborzasztja s elkinozza őket maga az eljárás brutalitása, de képtelenek elszaladni, érzik, tudják, a brutális eljárás esetleg embert menthet! Így érzik tudatuk legmélyén az Amerikai Elektra nézői is: itt nagyba megy a játék! Bele-belevágnak a bőrünkbe, sőt, nemcsak a bőrünkbe; de talán-talán sikerül a műtét s megmenekül a kórtól elalélt nagybeteg, a fehér civilizáció főntartója, a polgárság.

O'Neill élete, mintha csak arra állítottott volna be, hogy életutja első felében miként a szivacs, az utolsó pórúsig kitáruljon, magába szívjon mindent, lásson, felfogjon, megértsen. O'Neill 27 éves koráig polgári értelemben véve semmirekellő, züllésnek indult, alkoholizmusba s tudóvészbe torkollott, éppen csak hogy büntetlen előéletű csavargó s csak súlyosbító körülményként szerepelhetett jópolgári családból való származása. Önéletrajzában megírja, foglalkozása akadtszáz is, megélni mégsem tudott, nyughatatlan vére egyre kergette, hajszolta s folyvást lejjebb csuszott. Már-már úgy volt, tudóvész s alkoholizmusa végleg leterítik, de mikor súlyos betegségéből kiábrolt, elkezdődött az írás, annak az ezernyi élménytömegnek

földolgozása, önmagából való kivetítése, amiket eddig látszólagos terv s cél nélkül beszivott. Az első világsikert a Különös játék hozta s az érték már ekkor tudták; a XX. század drámájának megújodása O'Neill-től számítódik majdan.

Az elétkozott Freud

Bizonyos, hogy a Különös játék, de még inkább az Amerikai Elektra, sohasem íródott volna meg, ha Freud nem adja a lélekutató s lelkiismeret egészen új útjait. A pszichoanalízis nélkül lehetetlen lett volna ilyen plasztikusán rámutatni azokra a komplexusokra, melyek minden polgári család, mond-mokra, melyek minden polgári család életében egyre-másra felmerülnek s sokszor eldöntik a család tagjainak sorsát. Már az elebb is hangsúlyoztuk a polgár szót s valóban, a paraszt kapcsolata a világmindenséggel még mai nap is egészen más, mint a polgárságé. A paraszt foglalkozása révén közvetlen érintkezésbe kerül az elemekkel, évezredek beidégződése is erősíti misztikus kapcsolatait a földdel, mindezek döntő módon befolyásolják s irányítják egész életét. A modern polgár lassan-lassan egyre távolabb került a természettől, miszticizmusa elerőlenedett, istenhite elvesztette eleven mivoltát s vagy pusztá formalizmussá süllyedt, vagy közömbösséggé, pláne, hitetlenséggé vált. Az isteni világrend és jogrend helyét különféle mesterséges, önmagukat szolgáló jogrendek foglalták el, az emberek vakmerősége és önbizalma ezzel megnőtt ugyan, de egyben elveszett az a biztonságérzet, mely addig életük vonalát irányította. Hiába, az emberiség legnagyobb része még mindig csordaéletet él, a felsőbbrendű ember legfő-

MÉG A FEJEBÚJÁRA

ÁLL IS

JÓ KLISÉT LEGOLCSÓBBAN

TIZIAN

SZÁLLIT

CLUJ. STR. REG. MARIA NR. 6

FUGGETLEN UJSAG

C L U J, 1937. MÁRCIUS HÓ 6.

hosszu szállítást bíró termékek is a többi országrészhez képest versenyen kívülieké váltak a magas szállítási díjak miatt.

A szaktanácskozmány, melynek vitá-
alapul szolgáló előterjesztését a dunai
gazdasági kérdés magyar szakértője —
Hantos Elemér — dolgozza ki, tanács-
kozásainak összegezésésképpen azonban
kitért a dunai kérdés legfontosabb prob

A sorrend kérdése

A dunai kérdés — melynek csak egyik
megnyilvánulása tehát a gazdasági kérdés
— tulajdonképpen ennek a „sorrendnek”
felállításában van elrejtve. Az egyes álla-
mok kapcsolatát és egymáshoz való viszony-
tát kizárólag hatalmi vagy politikai si-
kon vizsgálók számára természetesen a
kiindulás pontja is itt van elrejtve, tehát
a hatályos kisebbségvédelem meg-
szervezésének feltételétől teszik függővé a
gazdasági együttműködés megvalósítását
is. Hivatkoznak arra, hogy a mérgezett
és feszélyező politikai légkörben nem nyí-
lik mód a gazdasági ellentétek likvidálá-
sára sem, tehát a stagnálást nem törő
gazdasági élet szükségleteinek kielégítésé-
vel nem szabad addig várni, míg ezek a
szinte áthidalhatatlannak bizonyult ellen-
tétek megszűnnek vagy elhalványodnak,
vagyis az eredménnyel egy sem kecsegte-
tő közeledés erőszakolása helyett az egyes
dunai államok termelését a politikai vagy
más okokból ujonnan és távolabb megnyí-
ló piacok igényeihez képest kell átszer-
vezni. Ezzel szemben azok, akik a gazda-
sági érdekek elsőbbségét vitatják és mégis
a politikai ellentétek felszámolását is a
gazdasági közeledéstől várják, arra hivat-
koznak, hogy csak azok az államok tud-
nak egymásra befolyást gyakorolni, ame-
lyek valamilyen — akár gazdasági, akár
politikai — kapcsolatban egymással, te-
hát a legsúlyosabb gazdasági megrázkódá-
sokon átment Dunavölgyben is csak
akkor lehet majd eredményes együttműkö-
désről beszélni, ha előbb a gazdasági kap-
csolatok kiépülnek, hiszen méltányos, jo-
gos és egészséges hatalmi kompromisszum
is csak azok között az államok között ala-
kulhat ki, amelyek érdekszálakkal vannak
összefűzve s így meg van közöttük a lehe-
tőség, hogy valamilyen irányban hathas-
sanak egymásra és befolyásolják egymás
elhatározását. Minél inkább csökken tehát
ez államok érintkezési felülete, annál ke-
vesebb a remény az együttműködés kiala-
kulásra s minél inkább nő — bármilyen
irányban is — a közös érdekű problémák

lémájára is, vagyis arra, hogy a minden
dunai állam számára egyformán kívá-
natos közeledés vagy együttműködés,
mely ponton kecsegtet a legnagyobb ki-
látással, hogy a közeledés érdekében
vajon a valutáris, közgazdasági avagy
politikai ellentéteket kell-e elhárítani
elsőnek ahhoz, hogy a szükséges gazda-
sági kooperáció bekövetkezhesék?

köre, annál nagyobb a lehetőség arra,
hogy kölcsönös engedményekkel érdekei-
ket össze tudják egyeztetni. A pusztán
politikai kapcsolatokból tehát csak nehe-
zen születhetik szorosabb gazdasági össze-
kötetés, míg fordítva viszont: gazdasági
kapcsolatokból könnyen adódhatik politi-
kai barátság, ha ezek a gazdasági szálak
olyan szorosra lesznek szőve, hogy elsa-
kításuk mindkét félre érzékeny, esetleg
pótolhatatlan veszteséget jelent.

Amint tehát a multban politikai tekin-
tetben a Dunamedence csak azáltal volt
függetleníthető a keleti és nyugati nagy-
hatalmi nyomás alól, hogy speciális hiva-
tásának és összefüggésének tudatában in-
tegrálódni tudott a magyar, majd később
német-osztrák s legvégül dualista állam-
eszmében, úgy az etnikai alapon dezinteg-
rálódott dunavölgyi népek gazdasági vo-
natkozásban is csak úgy függetleníthetik
magukat a Dunavölgyben idegen vagy
más koncepciójú érdekekért küzdő nagy-
hatalmi nyomás alól, ha külkereskedelmi
fogalmuk akciósugarát egyrészt — duna-
völgyi síkban — kiszélesítik a mai mes-
terséges vámhatárok lebontásával, más-
részt a dunavölgyi síkon túl megszüntetik,
illetve a távolabbi piacokat csak egymás
között nem értékesíthető feleslegeikkel ke-
resik fel.

Ennek a gazdaság-politikai koncepció-
nak megvalósításához azonban a pusztá
gazdasági érdekek felismerésén túl bizo-
nyos dunavölgyi értelemben vett politikai
öntudat is szükségesnek látszik abban a vo-
natkozásban, hogy minden itt élő népnek
önkéntesen közre kell működnie egy olyan
„dunai terv” kialakításában, amely képes
lesz egyrészt e terület függetlenségét biz-
tosítani, másrészt gazdasági szükségleteit
kielégíteni s végül a Monarchia összeom-
lása folytán bekövetkezett politikai módo-
sulásokat, valamint az ezek dacára is ér-
vényesülő gazdasági és természeti tör-
vényességeket kielégítő szintézishez
jutatni. Hiszen Franciaország, Németor-
szág és Itália egymástól annyira elütő du-

navölgyi terveit eddig azért nem sikerült
megvalósuláshoz juttatni, mert méltány-
lások tekintetében a közvetlenül érdekelt
népek ellenkező álláspontra helyezkedtek,
vagyis önmaguk között eszközölt megegye-
zés helyett végeredményben e nagyhatal-
mak befolyását állandósították a Duna-
völgy tekintetében. Az ellentétek végső és
eredményes felszámolására tehát csak ak-
kor lehet számítani, ha egy konkrét for-
mában felállított dunai terv kapcsán a du-
nai népek önmaguk látnak hozzá problé-
maik megoldásához, ha idegen hatalmi
szempontok kikapcsolásával közvetlen tár-
gyalások kapcsán igyekeznek előbb a gaz-
dasági, később talán a politikai közeledés
érdekében is közreműködni.

A levegő zsoldosai

Negyven amerikai, angol és francia
repülő összeállott, hogy életre hívja a
„levegő idegenlégióját”, amely ellen-
tétben más idegen légiókkal, nem bi-
zonyos hatalom szolgálatában áll, ha-
nem kész magát minden jól fizető ér-
dekeltségnek eladni. A levegő modern
zsoldosai közül egyik-másik már jó
szolgálatot tett Spanyolországban, de
nyilvánvalóan nincs kedve többé visz-
szu térni oda, mások már veteránjai
a „szabad légi flottának” és mint ilye-
nek részt vettek az abessziniai háboru-
ban. Ennek a nemzetközi légi svad-
ronnak a tagjai teljes büszkeséggel te-
szik hozzá egy most megjelent ele-
gáns prospektusban vállalkozásuk cél-
jait és megtudhatunk belőle minden
közelebbit a szolgáltatnyújtás feltéte-
le tekintetében. A prospektust a leg-
főbb nyelvekre lefordították és elter-
jesztik az esetleges érdeklődők között
a világ minden táján.

A nemzetközi légiraj főnöke Hilaire
du Beraier, zsoldos és kalandor, aki
már az abessziniai háborúban is részt
vett. Du Beraier főhadiszállását Monte
Carlóban ültette fel, ami számos
okból kedvezőbb, mint Franciaország.
A levegő idegenlégiójának tagjait fi-
tokban tartják, minthogy legtöbbje
Franciaországban él és nem akar kel-
lemtelenségekbe kerülni a francia
rendőrséggel. A prospektus közli,
hogy a szervezet tagjai között minden
féle specialista található: bombavetők,
gépfegyverlövők, megfigyelők, fény-
képezők, gépmechanikusok és maga-
sabbranqu repülőtisztek.

Üveg, kristály, porcellán

VITRO

COMET SA

Cluj, Piața Unirii 8.

Mi lesz látható a párizsi világkiállításon?

A két hónap múlva megnyíló párizsi világ-
kiállítást nem a „bluff” jegyében rendezték.
A rendezőség elhagyott sok olyan lehetősé-
get, mely, mint hamis festőiség és mint
sok kalandos rekonstrukció olcsó hatásokkal
a szemet talán inkább mulattatta és bá-
mészakodtatta volna, hogy ezzel szemben élő
leckét adjon a jóakaratu látogatónak, vezese-
se azt és anélkül, hogy csak egy percig is
monoton, vagy unalmas lenne, érdekesen
mutassa be az utolsó évszázad haladását
kulturában és művészetben. A résztvevő
csaknem 70 nemzet mindegyike egy külön
osztályt képez, azonkívül 14 főcsoportba
osztva 75 osztály tartalmazza a bemuta-
tásra kerülő általános anyagot, fontosság
és érdekesség sorrendjében. Az osztályozás
a következő:

I. A gondolat kifejezése. Tudományos fel-
fedezések. Könyvtárak. Muzeumok és kiállí-
tások. Színházi, zenei, koreográfiai és moz-
gófényképeseti manifesztációk. Kongressz-
usok. Előadások.

**I. a) Tudományos felfedezések technikai
alkalmazásai.** Kémiai, elektro-kémiai és
elektro-metallurgiai iparok. Gyógyszerészeti
készítmények és különlegességek. Festékek
és lakkok technikája. Fényképeszeti kellé-
kek és mozi-filmek technikája.

II. Társadalmi kérdések. Asszony; gyer-
mek; család. Kooperatio. Biztosítás. Állami
segély. Biztonság. Ifjúsági nevelő-művek.
Egészségügy. Házipar. Kisipar.

III. Művészeti és technikai kiképzés. Fel-
ső, közép és alsófokú oktatás. Laboratóriu-
mok. Művészeti oktatás minden fokon. Hi-
vatás-választás. Javító-nevelés. Iskolai és
iskolán kívüli nevelés.

**IV. Művészeti és technikai eszmeterjesz-
tés.** Fényképeszet. Mozi. Gramofon. Távolba-
látás. Sajtó. Propaganda.

V. Városrendezés. Építészet.

VI. Grafikus és plasztikus művészetek.
Festészet. Szobrászat. Grafika. Ornamen-
tika.

VII. Építkezés. Köműesség és vasbeton.
Márvány. Kerámia. Mozaik. Acspár. Műla-
katosság. Tetőfedés. Egészségügyi berende-
zések. Villamosság a házban és technikai
alkalmazásai

VIII. Belső díszítés és bútortart. Világítás.
Ablakfestés. Bútorozóvetek. Szőnyegek.

IX. Iparművészetek.

X. Könyv- és folyóiratkiadás.

XI. Ruházkodás és díszítés. Ékszerek. Fi-
nom órásság. Diamantmetszés. Nőiszabá-
zat. Férfidivat és férfilingek. Prémek és
szőrmék. Női kalaposság. Bijouk-művirágok
— tollak. Női fodrászat és hozzávaló kellé-
kek. Cipők. Fehérnemű. Passzományosság.
Gombok, ernyők, botok. Ruhaszövedek. Par-
füméria. Mindenféle ruházati iparok.

XII. Szállítás és turizmus.

**XIII. Ünnepek, attrakciók. Felvonulá-
sok. Sport.** Színházi díszletek és kosztümök.
Ünnepek díszletanyaga. Vízi és tüzijáté-
kok. Játék és sportmegnyilvánulás.

XIV. Reklám. Fényreklám és grafikai rek-
lám. Plakátok. Katalógusok és leírások.
Cartonnage és csomagolás. Reklámtárgyak.
Kirakatok. Bemutatói anyag.

Ünnepélyes megnyitás: május 1. Első tár-
sasutazásunk: Apr. 27.—máj. 14. a husvét
szünidő alkalmából. Kérjen prospektust a
következő címen: BIROU DE VOIAJ Ing.
ERDŐSZ, Bucuresti, III. Calea Victoriei 168.
Telefon 407/02.

Erzsébet gőz és kád fürdő

Nyitva mindennap reggel 7-től, este 10-ig
1936 JUNIUS 21—1936 SZEPTEMBER 1.

FÜGGETLEN UJSÁG

C L U J, 1937. MARCIUS HÓ 6.

jobb egynéhány példányban létezik. Ép ezért
oly végtelenül fontos az állati életből való
kiemelkedés útján a freudi tan, mely rámu-
tat a lélek titkos s eltitkolt rugóira s gyak-
ran felold egy-egy gátlást fölmerésével segit-
ségével. Igaz, módszere nem egészen új s
nem az egyedüli. A katolicizmus két évezre-
de ismeri a gyónás jótékony hatását, sőt, is-
merte azt már a zsidóság s a görögség is.
De minden eszököznek megvan a maga kora,
amikor hatása legerősebb. S nem vitatható,
hogy a mai emberek jelentős részénél
inkább célravezető s megfelelő a pszichoana-
lizis, mint a gyónás. Nem véletlen tehát,
hogy Freud hatása éppen az irodalomra föl-
mérhetetlen s legmegtermékenyítőbb. Hiszen
az irodalom maga is föloldója, kifejezője lelki
történekeknek. Így hát szögezünk le meg-
egyszer: az Amerikai Elektra nem születhe-
tett volna meg Freud nélkül, de meséje, bár-
mennyire megegyezék is pontosan az ógö-
rög Atrous monda külső menetével, tulaj-
donképpen a mai modern polgári osztály el-
hanyatlásának s annak okainak fölfedése.

A mese

Mert az Amerikai Elektra, miként címe
jelzi, a modern életbe átültetett s tanulmá-
nyaink során alaposan megismert Atrous
monda. Az Atridákat Thiestes megátkozta,
mert fölhalatták vele saját gyermekeit. S
íme, Agamemnon, a trójai háborúból ha-
zatéró hőst, saját felesége öli meg, szeretője,
Aigisthos segélyével. Am Elektra, Agamem-
non leánya, bosszút áll apjáért. Öccsével,
Orestessal megöleti anyját, Aigisthost. Csak-
hogy Orestest az anyagyilkosság szörnyű
bűnéért üldözik az Erinnisek és akkor
szabadul, mikor az athéni aeropág Apolló

elnöklésével, szabályos tárgyalás után, föl-
menti. Az amerikai Mannon családi történe-
tében O'Neill pontosan követi a görög Elek-
tra drámák menetét. A Mannon család min-
den egyes tagjának pusztulnia kell, mert a
bűn, mely a család tagjait végzetesen egybe-
kapcsolja, önmagát emészti fel. Magas lobot-
vet hirtelen, de néhány vészes föllobbanás
után végleg kialszik, elpusztítva s termé-
telené téve maga körül mindent.

Ami nincs benne s ami mégis benne van

A gyilkosságok s öngyilkosságok sorozata,
a végzet hálójában való vak vergődés, egy
család benső életének kiemeltlen feltárása,
a szexualitás s főleg a patológikus szexuali-
tásnak legapróbb részletekig való kiterge-
tése elfárasztja a nézőt s valami végtelen
sivársággal telíti. Mégsem tud szabadulni
tőle, mert saját bűneire ismer bennök. Igazi
pogány dráma az Amerikai Elektra a szó-
nak antik s mai értelmezésében. Antik értel-
mezésében azért, mert a pogány világ egye-
dül jogrendje érvényesül benne: a jogtalan-
ságot meg kell torolni s mai értelmezésében
azért, mert a pogány világrendet végtelenen
elválasztja a mi világunktól valami, amit a
pogányok még nem ösmertek s ez: a szere-
tett s megértés krisztusi fogalmazása, krisz-
tusi levegője. Aszerint a jogrend szerint a
dráma valamennyi hősnéke igaz van, hi-
szen csak bűnöket s jogtalanságokat torol-
tak meg, eszerint a jogrend szerint, pillana-
tig nem tudnánk bűneinktől s lelkiismeret-
tinktől élni, állandó gyilkosság s öngyilkos-
ságra kényszerülünk, ha nem érvényesülne
olykor-olykor a krisztusi szeretet, megértés
és megbocsátás mindent legyőző s mindene-
ken átható szelleme. S itt kapcsolódik bele

a polgári társadalom sorsa O'Neill trológiá-
jába. Mert vajjon áll-e valaha közelebb a
pogány jogrendhez társadalom a mai mo-
dern polgári, kapitalisztikus társadalomnál?
Vajjon nem oly sivár, vigasztalan s bűnök-
kel terhelt-e társadalmunk éppen azért, mert
mindenki önmagát akarja jogforrássá ten-
ni?! Valóban, O'Neill trológiája önkínzás,
de higgyük, hogy a megtisztulni vágyó lélek
marcangolása. Higgyük, mert máskülönben
lehetetlen lenne tovább élnünk s higgyük,
mert a trológia szinte vallásos fenségsége
szinte kényszerít erre.

A dráma szerkezete s az előadás

Sokat, nagyon sokat lehetne írni arról az
abszolút művészi tökéletességről, mellyel
O'Neill elkerült minden fölösleges szót, moz-
dulatot, jajveszékeltést e detektivromantika-
szerű drámában s megtartotta teljesen s
épségben az antik tragédiák szerkezetét. S
oldalakat kellene írni az előadásról, mely a
magyar színjátszás csúcsteljesítménye. Amit
Makkai Margit, Bajor Gizi s Timár József
produkálnak, Németh Antal minden sallang
nélküli, jó rendezői keze alatt, az bizo-
nyára külön tanulmányok tárgya lesz
még. Nem tudjuk, kit csodálunk jobban,
Makkai Margitot, aki a modern Klytaemnes-
trát, vagy Bajor Gizit, aki Elektrát alakítja.
S ha Bajor Gizinek adjuk mégis az elsőbbsé-
get, az szerepének szinte hihetetlen fizikai
nehézsége s amiatt a bátorság miatt törté-
nik, mellyel Bajor Gizi merészel kihozni szí-
tuációkat úgy, hogy rajta kívül senki a ma-
gyar színpadon. Igaz, büntetlenül csakis ő
teheti.

Az előadás öt óránál tovább tartott s
mégis, legnagyobb színházi élményem volt.

A román politikai pártok kialakulása

(Ötödik közlemény)

Ma, amikor tanui — sajnos szenvedő tanui kell legyünk a román demokrácia válságának, nem érdektelen felvetni a kérdést: a multakban milyen alapokra támaszkodott a román demokrácia, mi hozta életre és voltak-e életképes szakaszai?

E kérdés taglalása szorosan egybeesik a pártok kialakulásának, illetve fejlődésének menetével s a demokrácia története összefüggésbe kellene álljon a pártok történetével? Hogy így van-e, nehéz lenne megmondani.

Nyugati értelemben vett demokrácia sohasem vethette meg lábát Romániában. Carp gunyosan mindig „költészetes demokráciáról” beszélt, ha a liberális Sturdza bosszantani akarta s ez alatt bizonyára azt értette, hogy a demokráciát mesterséges uton hozták létre. Gyakran és szívesen beszélt a parlamentben erről a témáról és számtalan ízben a liberálisok szemére hányta, hogy fekléről lefelé építették ki a demokráciát s nem pedig, mint azt természetes folyamata hozta volna — alulról felfele.

A liberálisok persze mindenesetben dühösen felhorkantak Carp vádjaira, de sajnos nem lehet vitatni, hogy a monoklis konzervatív bojárnak ebben is igaza volt és a román demokrácia mindig üvegházi dísznövényként betegeskedett s elsovadt volna százszor, ha nem táplálják mesterségesen.

A parlament szerepe

De mi is hozhatta volna meg a román demokrácia végleges uralmát? A nép, az Istenadta nép, a „demos” 1919-ig alig hallhatta szavát. A parasztság magára hagyatottan és szegényen várta a jobb jövőt s a politikában alig érezte a súlyát és szerepét. A választási rendszer lehetetlenné tett minden alulról jövő véleményt és a választói tömeg a mindenkorai kormányok pojacája volt.

Nos és a parlament, mi szerepe volt a parlamentnek? — kérdezheti joggal akárki. A parlamentről sajnos kevés, nagyon kevés jót lehet mondani. Mindenek előtt nem szabad szem elől téveszteni, a már említett reakciós választási rendszert, mely gátat vetett annak, hogy nívós és az ország igazi akaratát képviselő parlament ülhesen össze. A parlament a kormányok hü mamelukjait sorakoztatta fel s nagy ritkaság volt, ha egy-egy ellenzéki politikus betörhetett valami pótválasztáson.

Mégis meg kell emlékezzünk egy jelentős tényről, el kell mondjuk a parlament 1901 február 11-i ülésen lezajlott eseményeket. Ekkor történt ugyanis először és hihetileg utoljára, hogy a román parlament megbuktatott egy kormányt.

Egy történelmi ülés

Konzervatív kormány van éppen uralmon, de minden jel arra vall, hogy Carp miniszterelnök, nem sokáig szívja a hatalom édes csibukját. Az ő ellensége, Take Jonescu, aki úgy üldözi, mintha a Belzebub lenne, résen van és már készíti a halálos sirt.

Amikor a kormány átvette a hatalmat, a király nem engedélyezett új választást és így Carp azt a parlamentet kell megfékezze, mely az előző Cantacuzino kormány akaratából kelt életre. Viszont ezt a parlamentet az akkor meg konzervatív Take Jonescu dirigálta s el lehet képzelni, hogy mennyi borsót tört a miniszterelnök orra alá.

Megindult egy csendes obstrukció, Take Jonescu szívosán építi a drámát s egy adott pillanatban a miniszterelnök látja, hogy ezzel a parlamenttel nem dolgozhat tovább.

A hangulat a végsőkéig feszült, a február 11-i ülésen ki kell robbanjanak az események s Carp, aki nem törheti tovább Take Jonescu kényuralmát, azonnal döntést követel, illetve követeli, hogy a napirenden levő javaslatokat szavazzák meg. Oriási

izgalom van, mindenki látja, hogy dönteni kell s Take Jonescu egyik híve, akit késői lelkiismeret furdalás kerít hatalmába, Carp felé kiált:

— *En kész vagyok a fejemet feláldozni, csak hogy megegyezzünk.*

Ördögi gunyal csattan fel Carp:

— *Sajnos, már nem használhatom az Ön fejét.*

Máskor egy ilyen megjegyzés percekig derűre hangolja a honatyákat, de most a hatás elmaradt. Sor kerül a szavazásra s amikor pattanásig feszült atmoszférában összeszámolják a szavazatokat, kiderül, hogy 75 szavazattal 74 ellenében elvetették a kormány javaslatát.

A kormány tehát a parlament akaratából — megbukott. Normális körülmények között egy ilyen kormányváltás a parlament életerejét, akció-képességét jelentené, de a román parlamentarizmus történetében ez egyedülálló, csodás, szinte meszerien valószínűtlen esemény, melyről úgy illik megemlékezni, mint a Sion hegyi kinyilatkozásról.

Számukra szomorú valóság, de ki kell mondjuk, hogy a régebbi időkben a román demokrácia türes formalizmus volt, hagyomány- és tartalom nélküli eszmény s ha voltak is kiváló politikusok, akik hitelt hirdették a demokráciát mindig elszigetelten és támasz nélkül harsogták szavukat a pusztába.

Harcok és arcok

Röviden kitértünk a parlament 1901-es kormány buktaó hőstettére, el kell még mondjuk azt is, hogy a román politikai élet oroszlanjának az idősebb Bratianu Ionnak 1891-ben bekövetkezett halála után tiszavirág életű kormányok kerülnek hatalomra. A liberálisok elnöke Sturdza Demeter lesz, de nyílt titok, hogy elnöksége csak ideiglenes, mert már élesíti körmeit a „trónörökös”, a nagy Jon fia, Jonel. A liberális párt már erős és harcias politikai alakulat és Sturdza, akiről túl nehéz a jellemes ember szobrát megfaragni, elég ügyesen használja ki az ellentábor gyengeségeit. A konzervatívok ugyanis örvendetesen marakodnak s szinte színtelen nélkül recseg a párt egység békéje. Take Jonescu, Carp Junimista csoportja, Cantacuzino hívei, a Lahovaryak feszítik, feszégetik a kereteket s unalmas lenne kronológiai sor-

rendbe szedni ezeket a viharzásokat.

Minden politikus négy-öt felé csapdós s míg Carp Take Jonescuval viaskodik, közben még Sturdzával, Maniu tábornokkal is harcba kell szálljon, míg Sturdza Demeter a „nagy liberálisokkal marakodik szakadatlanul. A Bratianu család rajongói egyengették az utat a fiatal Jonel számára. Egy alkalommal rögtönzött gyűlés volt, melyen felszólt Aulian volt miniszter, a liberális párt egyik tekintélyes tagja. Megemlékezett az elnökség kérdéséről is s többek között ezeket mondta:

— Egyelőre minden így marad, mert a kérdés még nem érett meg. Ezeknél a szavaknál a mellett ülő Bratianu Jonelre nézett s ahogy minden szem feléje fordult, már látták a fiatalemberben a jövő pártvezért.

Sógorok egymás közt

Mint már említettük, Sturdza Demeter sógora volt Carpnak. Ez a rokonság azonban a legkevésbé sem hozta össze a két politikust s olyan ádáz gyűlölettel harcoltak egymás ellen, mintha a poklok kapuit akarnák megdönteni.

Egy alkalommal Sturdza megtámadja a parlamentben sógorát.

— Köszönöm a szónoknak — mondja válaszában Carp — hogy ilyen mérséklettel beszélt.

— Nincs szükségem a köszönetére —

pattan fel Sturdza.

— En ismételtelen köszöntöm a szónokot — vágja ki magát nagy hidegvérrel „a sógor” és nem érdekel vajjon szüksége van erre, vagy sem.

A legkedvesebb jelenetekre azonban akkor került sor, amikor Sturdza és Carp hetenként egyszer elmentek ebédre anyósukhoz, a finom és nagyműveltségű Cantacuzino Máriához.

Az idős hölgy tudta ugyan, hogy vejei halálos harcban állnak egymással, de azért rendületlenül vendéglátó láta őket, egyszer egy héten asztalánál. Beszélgetés közben aztán „véletlenül” Sturdzát „mon cher Pierre”-nek, Carpot pedig „mon cher Demetere”-nek nevezte.

Sturdza ilyenkor mindig vadul fészkelődni kezdett a helyén, de nem szólt, Carp viszont nem hagyta annyiba a dolgot, hanem anyósához fordult és kedvesen mondta:

— Ma chère maman, je suis votre chér Pierre, pas votre chér Demetre.”

Cantacuzino asszony ekkor mentegetőzni kezdett, Sturdza meg pukkadózott a dühtől.

Éveken át tartott ez a néha halálosan komoly harc s úgy végződött, hogy Sturdza, Ferdinand trónörökös betegszobájában békéjebbet nyújtott. A két sógor kibékült — de szeretni sohasem, szerették egymást.

(Vége következik.)

Az országos magyar mezőgazdasági kiállítás látogatóinak elszállásolása

Az ez évben március 17—22-én rendezendő negyvenhatodik magyar országos mezőgazdasági kiállítás és tenyészállatvásár látogatóinak elszállásolását a kiállítás rendezőbizottságának felkérésére ez évben is Budapest székesfőváros Idegenforgalmi Hivatala vállalta magára. Az elszállásolás elsősorban a budapesti szállodákban és pozíciókban történik, ahol mindenki igényeinek megfelelő árban kaphat szállást és ellátást. Vidéki tanulmányi és gazdasági csoportok olcsó csoportos elszállásolásáról hasonlóképpen megfelelő gondoskodás történik. Ajánlatos, hogy a kiállítás látogatói szállásigényüket már jó előre bejelentsék Budapest Székesfőváros Idegenforgalmi Hivatalánál (Budapest, V., Deák Ferenc ucca 2., interurbán telefon 18-12-13), amely azokat postafordultával elintézi és választ ad.

A Magyar Kivándorlókat és Visszavándorlókat Védő Irodának a keleti pályaudvar melletti othonában (Budapest, VIII., Fiumei ut 4.) ugyancsak kaphatnak csoportok és egyesek is éjjeli elszállásolást. Az irodának az érkezést legalább öt nappal megelőzően kell jelezni.

A kiállítás időpontjában 50 százalékos kedvezményes utazásra jogosító igazolványok 1.30 P postabélyegbeküldése ellenében a kiállítás rendezőbizottságánál (Budapest, IX., Köztelek-ucca 8.) kaphatók. A szomszédos államokban biztosított utazási kedvezmények igénybevételeire jogosító igazolványok a vásár külföldi megbízottainál kaphatók.

Loteria de Stat

Megkezdődött a

13-ik

SORSJÁTÉK

A szerencse sorsjátéka

Egy rekord:

A mult sorsjátékban 77917 nyeremény volt 289.132.196 Lei értékben

A jelen sorsjátékban:

167.112 nyeremény lesz, 429.070.200 lei értékben

Keressék fel Sorsjegyárudájukat s vásároljanak onnan szerencsés sorsjegyet!

OLCSÓBBAK

A VEZETŐ DIVATLAPOK:

SCHÖNE WIENERIN
RECORD 38.- LEI
La Femme Élégante -

DISTINCTION 20.- LEI

*

MINDEN HÓ ELÉJEN:

ÚJ SZÁM. ÚJ MODELLEK

*

KAPHATÓ:

MINDEN KÖNYV- és LAPÁRUSNÁL

Kiss Jenő:

Kormos üvegen

(Szépmíves Céh kiadás 1937)

Oly fiatal ez a költő és mégis olyan férfias erő duzzad benne. Az első lapokon még artisztikus szép szavak csábítják, mint egy fiút, aki exotikus világokról álmodozik. Aztán hirtelen előlép a férfi. Nehéz kielemezni, hogy mi adja Kiss Jenő verseinek ezt a nyers és friss erőt. Minél inkább vérbeli művész valaki, annál nehezebb kihámozni azokat a szervesen összeolvadt elemeket, melyek művészi erejét és becsét képezik. Jó verseknek olyan szerves összhangja van, hogy a vizsga értelem csak nagy ügyel-bajjal tud rámutatni egy-egy viszonylagos igazságra. Egyelőre csak annyit érez az olvasó, hogy egy Kiss Jenő vers olyan, mint egy kemény kézzsoritás, nem gyöngéd, de barátságos, nyers, férfias gazdaságát valami gondolati, eszményi szigorúság fegyelmezi.

A külsőleges forma mögött van egy mélyebb forma, s rendszeren ebben a mélyebb, módszeresebb formában rejlik a költő. Kiss Jenő verseinek közös vonása egy erőteljes hasonlat, mely a maga frissességében és életerejében szinte magától kifejlül, kiterbélyesedik:

Mint kormos üvegen a napot
nézlek olykor haragom üvegén —

A hasonlat férfias logikával továbbépül: a nap a kedves, korongos bánata napfogtyakozás, fénye oly erős, hogy költőnk csak a harag, vagy a vizsaly szennyeen keresztül láthatja. De a vers sajátos erejét ez a hasonlat-fejlesztő technika csak félig-meddig magyarázza. Szerelmes vers, de megvan az a különleges erénye, hogy a viszony negatív termékeit használja fel a kifejezésre. A visszás, negatív elemek sokkal inkább az emberi kifejezés birtokában vannak, mint a pozitívek. A fény vakít és a hő megfoghatatlan, de a korom és a hamu nyomán megtaláljuk a sejtelmes tüzhelyet s a negatív elemek, vakon bár, de a maga valójában körültagogatják és sugalmaznak a fényforrást. Művészi ösztönével felismeri, hogy a szerelmi égés melléktermékei milyen becsesek a kifejezés számára. A szerelem vakító szépségét és jóságát csak kormos üvegeken keresztül tudja érzékelteni minden igazi költő, aki tisztában van feladata nehézségeivel.

Kiss Jenő hasonlatfejtő technikája még magyarázatra szorul:

NEZTEL-E MÁR HOLDAT FÜGGÖNYÖN
KERESZTÜL?

Néztél-e a kelme haránt rostjain át
Sejtelmes keresztte ágazó idomát?

Most az átfordítás a hasonlatba:

Közben a gondolat időt és határt bont:
a lelkiünk holdjának érzem a világot.
Am, mi világ fényét keresztte érezze
hol az a rost? hol van az a lelki kelme?

A világ a lélek holdja, de sajnos, a mi lelkiünk nem visel függönyt, ami a világ mosdatlan fényét megtisztítsa és keresztte érezze. Kifogásolhatnám a hasonlati összefüggés bonyolultságát és erőltettségét, de a vers mégsem veszít hatásosságából. Azt hiszem, hogy Kiss Jenőnél a szélesen és frissen kifejtett képcsokor csak arra való, hogy a legteljesebb és a legnedv dúsabb pillanatban elmetssze valami erőteljes gondolati elemmel. Van egy nagyon friss képe, mely a maga érzékies teljében és gazdaságában mintegy kihajtásra, kibokrosodásra törekszik. A költő egy ötlet-szerű gondolati elemmel elvágja a nedvdús és bokros képet, s az mintegy a gondolat légiességében, és eszményiségében fejlik tovább. Olyanforma hatást ér el vele az esztétikai hangulatok síkján, mintha éles pengével elvágna egy nedvtől duzzadó tavaszi galyat vagy dudvát és erős gyan-taillata elterjedne a levegőben. A hasonlat csak egy sokkal mélyebb technika külszíne, s így nem sok fordul meg egyszerű-

Balett-mánia

Egészen különös az angoloknak nagy rajongása a balettért. Van benne valami romantikus, mint Shelley szökésében vagy Byron görögimádatában. Csak a szigorú rend, hagyománytisztlet, elfojtott gátlások népe tud úgy lelkesedni azért a lázas és exotikus kavargásáért, ami egy modern balettszínpad. Az intuitív művészi elem keveredése a fékező értelemmel, ez a titkos rokonság az angol természettel az, ami az angoloknak a balettben annyira tetszik. Talán itt a magyarázata a „balettomania”-nak, ahogyan balettőrületüket mostanában nevezik.

Mint valami ragályos táncőrület, úgy áramlott át az orosz balettből az angolokra a balettszerelem. A londoni *Sadlers Wellben*, az angol balettiskolában új táncstílus születik, megszületik az új angol balett, csupán a technika és az iskola orosz még. Lidia Sokolova, az iskola vezetője, egyik leghíresebb angol balettcsofő, a felvett orosz név dacára kifogástalan angol lady. Ő az angol balett leghevesebb uttörője és tanítója. A nemrégiben megjelent nagy „Balettanthológia”, „Szerep” című fejezetében nyilvánosan lemond az angol nemzeti karakterről, mely „nem előnyös tánc szempontjából”. Vágyakozva, irigyen emlegeti a „szegény, de szabad rokonokat” az oroszokat, akiknek temperamentumuk és fékezhetetlen egyéniségük van.

A balettőrület melegágya London. Nem fogy ki balettekből soha. A leghíresebb orosz társulat, a de Bazile hosszú hónapokon át játszott a Covent Gardeuben. A másik híres orosz társulat Fokiné az Alhambrában, a harmadik Kurt Joos balettelje, mind kitűnő előadásokkal szerepeltek. A vendégeken kívül pedig Sokolov állandó Angol Balettelje, Miss Mary Rambert Balett Clubja színter nélkül vonzzák a balett éhes angol közönséget.

Ne csodálkozzunk, ha egész balettirodalom keletkezett a balett ilyenfokú népszerűsége mellett. A nemrégiben megjelent „Adalékok a balett történetéhez” című nagy anthológián kívül, Peter Lievin hercege, aki egy előadás kedvéért országokon cégi a balett egyik legnevezetesebb „örült” utazik, könyvet írt a „Balett születéséről”, Arnold Haskell „Balettomania”-ja pedig már nyíltan tárgyalja az új szenvedélyt. A Dhiagilev és Nijinsky életrajz nagy sikere mind az angolok balettkultuszának bizonyossága.

Ugy látszik a balettszerelem a politikai ellentéteket is megszünteti. Lievin herceg nagy elismeréssel ír könyvében a Szovjetbalett-ről. Keshinskájának, a cári opera balettcsofőjének, később André nagyhercegnőnek az orosz forradalom idején semmi bántódása nem esett, négy két évig táncolt a szovjetben, sőt Lenin-nak ide-

jén az ő palotájából beszélt a néphez.

Mi újat hoztak ezek a mai orosz balettek? Polgári országokban természetesen nem fejezhetik táncban „az új kollektív életérzést”, de formában azért zámptalan újítással találkozunk. A legnagyobb technikai rendező Baset mellett még mindig *Pervomajszkij*. A balettkosztümök nem a régi színes ríktó örvénylés, hanem puritánabb, sokszor uniformishoz hasonló, fekete fehér leplek, stb. Maga a tánc közelebb került a gimnasztikához, kisebb Massine, de Basil társulatánál, aki technikában még a régi orosz spiccelő iskola hive, de egyebekben teljesen modern. Nevezetesebb balettjei Scarlatti „Két jókedvű hölgy”-e, Berlioz „Fantasztikus szimfóniá”-ja Tachajkovszky „Seherezade”-ja. A régi balettek közül Stravinsky „Tűzmadár”-a Strauss „Kék Duná”-ja Debussy „Egy faun délutánja” még mindig műsoron vannak.

Érdekes és a megváltozott korizlésre jellemző, hogy a legnagyobb sikert a londoni orosz vendégjátékokon Keshinskájának és Sokolovának egyszerű népi táncai arattak.

Massine egyik különös balettje, a „Jardin public” André Gide regényének, a „Pénzhamisítók”-nak egy részletét dolgozza fel Dukelsky zenéjére. Első pillanatban elképzelhetetlen, hogy éppen Gide regény, mely csupa elemzés, lélektani finomság, képezze alapját balettdáncnak. (Maholnap az őtestamentomra is balettet írnak.) A „Jardin public” a regénynek egy népketben lejátszódó részletét dolgozza fel és persze csupán eszköz különböző táncok bemutatására. Egy szegény öreg házaspár fiatalságát álmódja vissza (Massine és Toumanova duettje. Szertefoszlik az álom s mint szörnyű lidércnyomás megjelenik a csontváz. (Kiváncsi lennénk a csontváz táncára.) Egy romantikus költő álmodozása a parkban. A vidám székárusító tánc (Danilova rumbája.) Iskolásfiúk kötélugrása. Uccaseprők és dajkák balettje s egyéb bizarr balettek.)

Mint szomorú Jeremiádok hangzanak ennyi „modernség” láttára Sokolovának, az angol balett nagy harcosának sírámai, aki a balettanthológia „Szerep” című fejezetében így ír: „Attól a perctől kezdve, hogy egy angol gyermek világra születik, elnyomják természetes életmegnyilvánulásait, nem fejlődhetik ki szabadon egyénisége. A mi nevelésünk éppen ellentéte az oroszoknak. Ott a gyermek lehet szomorú, vig, kedve szerint, stb. Mi lesz a mi táncosainkkal?”

Lehet, hogy a konzervatív angolok meghallgatják Sokolov intelmeit és enyhítenek szigorú nevelési elveiken. Nem annyira emberségből, mint inkább a bontakozó balett kedvéért.

Hajós Alice

„TROOPSHIP”

(„A hadihajó”)

Erich Pommer új produkciója, a „Troopship” (A hadihajó), melyet a London Film Productions Ltd. most mutat be, egyike a legkülönlegesebb filmeknek, melyet valaha forgattak. A darab tárgya egy valóban megtörtént eseten épül fel.

Egy angol hadihajó egy csoport angol tisztet visz hazafelé. A tisztek hosszú évek során át idegen szolgálatban voltak és végre, honvágytól kergetve, utánuk indultak, haza, a család körébe, az imádott Angolországba. Minden nap, minden óra közelebb hozza őket az anyaföldre. De mikor a hajó az angol part közelébe ér, tudatják a tisztekkel, hogy egy határozat következtében, az angol hatóságok nem adhatnak nekik ottartózkodási engedélyt. Csak hat órát tölthetnek az angol parton, mely idő lefolyása után, vissza kell térniük az idegenbe, szolgálatukba.

A hajó horgonyt vet Southamptonban. Itt kezdődik a tulajdonképpeni tárgy, mely alkalmat nyújt a film rendezőjének, az angol tisztek honvágyát, Angolország iránt érzett nagy szeretetüket, de ugyanakkor vasjellemüket és kötelességérzüket gyönyörű megvilágításban filmre vinni.

Leslie Banks játsza a főszerepet Blair ezredes szerepét. Ez Leslie Banks második filmje Londonban. Első filmje a „Fire Over England” volt. Flora Robson Blair ezredes feleségének szerepét játsza. Szívügyben szenved, mit férje előtt eltitkol, hogy kötelességétől ne hogy viszatartsa. A hat óra letelte után elbucsznak egymástól, mindketten abban a tudatban, hogy többé sohasem fogják egymást viszontlátni. Sebastian Shaw Gilbert Reed kapitány szerepét játsza, aki szintén a hajón utazik és Lady Anne Harrison ápolónőbe beleszeret, mennyi asszonya, Lady Joan Anstruther várja. Mindketten megállapítják, hogy az idő és a nagy távolság lelkileg is eltávolította őket, szerelmük elmúlt. Elválnak és G. Reed kapitány a bájos Lady Anne Harrison felé fordul. Már ő is forgatott egy filmet Londonban, mégpedig a „Men are not gods”-ot, Miriam Hopkinsel együtt. És végül Patricia Hillard Lady Anne Harrison ápolónő szerepét játsza. Egy bájos lány, aki a négy napig tartó tengeri út alatt, beleszeret Gilbert Reed kapitányba.

A szép London filmet rövidesen nálunk is bemutatják.

ROYAL SLAGERMOZGÓ MŰSORA:

Vasárnap utoljára 2 remek film egy helyért. I. Az ördög bábuja. Lionel Barrymore és Maureen O'Sullivan rendkívül izgalmas, meglepő tárgyú slágere. II. L'Eonipage. (A repülőtiszt.) Kessel regénye után. Magyar feliratokkal. Vasárnap délelőtt 11.20 órakor olcsó matinéelőadás. 7 és 12 lejért. Nyolcvan nap alatt a világ körül. Főszerepben Douglas Fairbanks.

Hétfőtől: A halhatatlan csavargó. Maurice Chevalier hangulatos slágerujdonsága.

11-70 telefonszámot

Technolux

legmegbízhatóbb vállalatot, vashidnál hívja, ha rádió, villany, vízvezeték-szerelésre van szüksége. Telefonszámunkat: 11-70 szíveskedjék előjegyezni.

ségén, vagy természetességén, sokkal lényegesebb, hogy a képcsokor egyetlen kemény és erőteljes gondolattal átforduljon a testetlen, eszmei légkörbe, s megszakadt, érzéki létének az illata kesernyésen ostromolja szellemünket. Csaknem minden versében megtalálhatjuk egy friss, érzéki kép kifejllesztését és gondolati síkra való átjátszását. Még azok a versei sem képeznek kivételt, melyek a szociális elkeseredés és lázadás erőteljes hangjait ütik meg. Különös fejezetet lehetne írni arról, hogy Kis Jenő mennyire ura műgondjának

s mennyire nem engedi magán eluralkodni a kínos műgondot. Azt hiszem, nincsen művészet műgond nélkül, de a vérbeli művész kissé már túl van a műgondon is. A csiszoltság a maga abszolút igényében éppen olyan művészetien lehet, mint a csiszolatlanság. Van egy rejtetten kanyargó, friss és páras ösvény a műgond és a pongyolaság között. Aki ezt az utat választja, aki fensőbbeségesen tudja adagolni a formát és a formátlanságot, alighanem az igazi költő és az igazi művész.

Szenczei László

CZINK

gyára, az előnyös vegyítés, tisztítás kuforrása Cluj,

FUGGETLEN UJSAG

C L U J, 1937. MARCIUS HÓ 6.

„Nem ezt vártuk”

Hosszu kényszerű szünet után ez év február 28-án jelent meg újra a romániai szociáldemokrata párt Bucurestiben megjelenő magyar nyelvű hivatalos lapja, az „Előre”. Hosszu volt a szünet és nagy mértékben hiányzott az ország magyarajku szociáldemokrata munkásságának a lapja. E hosszú tíz hónap alatt a szervezett munkásságának nagyobb része tájékozatlan volt, az országos és világeseményekkel szemben, mert azok a tudósítások, melyeket a különböző polgári lapokból meríthetett, nem elégitette ki. A szakmai szövetségek által havonta kiadott szaklapok sem hivatásuknál, sem terjedelmükkel fogva nem alkalmasak átfogó politikai helyzet ismertetésére. Természetes hát, hogy a cluji szaktanács és a pártvezetőség keresztlül, az egész Ardeal munkássága értekezletein, nyilvános gyűlésein követelte a magyar nyelvű pártlap minden lehető módon való megjelentetését. Minthogy az országos pártvezetőség hónapok elmúltával sem tudta a magyar nyelvű pártlapot megindítani, már-már úgy állt a helyzet, hogy Cluj munkásságának szak- és pártvezetési vezetői itt Clujon lépéseket tesznek egy szociáldemokrata lap megindítása érdekében. Az akkor megtartott alakuló közgyűlés egyhangú határozatával szemben, e sorok írója egyedül vallotta azt a meggyőződését, hogy nem képzelt el más politikai pártlapot, mint amit az országos pártközpont ad ki. Ilyen előzmények után öröm töltött el mindnyájunkat arra a hírre, hogy — az „Előre” — újra megjelenik.

A lap megjelent, de nagyon sokunknak csalódást is okozott. A vezércikket Bartalis Sándor írta, a régi harcos, volt cluji városi tanácsos, polgármesterhelyettes, volt országgyűlési képviselő és ma is a romániai vas-, fém-, és vegyipari munkások országos szövetségének központi titkára. A cikk címe: „Polgári hídverés”. Nem céltom vitatkozni Bartalis Sándorral, mert én is szociáldemokrata vagyok, mint ő, egy helyről merítettük a szocialista eszméket, 1922-től pedig közel tíz éven át, ha nem is egyforma minőségben és képességekkel, de egymás mellett, egy cél érdekében munkálkodtunk. Mégis kell kérdezzem Bartalis Sándortól, hogy abban a szocialista lapban, amely oly nehéz anyagi helyzetben, szűk terjedelemben, hetenként egyszer jelenik meg, tíz hónapi kényszerű hallgatás után, nem talál-e más mondanivalót számunkra, mint vezércikkben pálcát törni a „Polgári hídverés” felett? Nem ismertem eddig szocialista lapot, mely rövidebb vagy hosszabb betiltás után, vezércikkében és politikai szemszögből nézve, ne az ország politikai, gazdasági és szociális helyzetének tárgyi-lagos bírálata nélkül jelent volna meg! — Vagy talán nálunk e téren semmi kívánni való nincs?

Nos, amit Bartalis Sándor az Orsz. Magyar Párt felé elmond, nagyon sokszor megírták és tapintatunk tiltja, hogy többször idézzünk a kelleitől. Ha ezt mégis tesszük, legfeljebb olyankor, ha bennünket ér arról a részről támadás, de nem azért, hogy mi támadjunk. Mi sem vonjuk kétségbe azt a tényt, hogy az orsz. magyar párt azon 15 év alatt, mely idő óta politikai életét éli, nem erősítette meg egyre a maga állásait, párttagozatai, gazdasági és kulturális szervei, ifjúsági tagozatain keresztül az Ardeal és Banat-ban, s ha arról beszélnek, amit legelőbb kellett volna említenem, hogy a most lejáró négyéves parlamenti ciklusban, a mi képviselőink távolléte miatt mégis csak a magyar párti parlamenterek voltak azok, akik szerény tehetségükhöz képest, az adott viszonyok között, de mindenkor becsülettel bátorsággal, szót emeltek munkásokért, kispolgárokért és nemzeti kisebbségeikért, — akkor nem a támadás, de legalább a kötelező tisztelet illeti meg azt a pártot. Ugy tudjuk, hogy az orsz. Magyar párt legfőbb feladatának tekinti jövőben, a városi polgárság mellett, a falusi kisgazda és földművelő nép megszervezését, mely folyamat természetesen, magával hozza az egész párt demokratizálódását. De természetesen bármiként, miránk, szociáldemokratákra, meglévő szervezeteinkre, elvtársainkra, az orsz. magyar párt s annak ténykedéseivel veszélyt nem jelentenek.

Kötelességünk azonban nyitott szemmel látni, a feleslegesnek látszó surlódási felületet kikerülni, mert ha e négy évet parlamenti képviselő nélkül meg is usztuk, de a második négy év talán végzetes veszélyt rejthet magában.

Ami a „polgári hídverés”-t illeti; az nem „néhány hét óta” van. A Bethlen István, volt magyar miniszterelnök Budapesten megjelent cikke bennünket, szociáldemokratákat nem érdekel. De igenis érdekel a „Spectator” által évekkal ezelőtt írott: „Verjünk hidat”, és más emlékeztető cikkeket. Ezekben a cikkekből gyönyörűen van megírva az itt élő népek egymásravaltsága, egymás megbecsülésének a szükségessége, az egyenlőség, a jog és igazság alapján! Lehet, hogy a fenti cikkekhez a kellő történel-

Március 10 szerda, csütörtök, péntek, szombat, vasárnap és a következő napokon:

Meseáruház

Szilágyi László és Eisemann Mihály grandiózus revü-operettje, az utóbbi évek legfényesebb kiállítású, legnagyobb szabású reü-ujdonsága,

forgószínpadon

3 részben, 10 képben, 24 tánc-attrakcióval.

1. kép: Repülőgépek indulása és érkezése a Le Bourget-i repülőtérre.
2. kép: A Meseáruház palotája előtt.
3. kép: A Meseáruház személyzeti osztálya.
4. kép: A Meseáruház játékosztálya.
5. kép: A Meseáruház sportosztálya.
6. kép: A Meseáruház selymosztálya.
7. kép: Párizsi panoráma.
8. kép: A Meseáruház igazgatói irodája előtt.
9. kép: Weekend a Dunaparton.
10. kép: Szerenád.
11. kép: Tango D'amour.
12. kép: A vezérigazgató párizsi irodája.

SZEREPLŐK:

Kovács Mici	— — — — —	Solymosán Magda
Lehmann Éva	— — — — —	Sándor Stefi
Hilda	— — — — —	Stefanidesz Ili
Rudi	— — — — —	Jenei János
Vili	— — — — —	Fülöp Sándor
Zacsek	— — — — —	Wojticzky Elvira
Holländer	— — — — —	Csóka József
Komlós Arthur	— — — — —	Forgács Sándor
Dumont	— — — — —	Deésy Jenő
La Mochett	— — — — —	Csengeri Aladád
Cadillac	— — — — —	Borbáth Zoltán
Ringer	— — — — —	Csengeri Lajos
Várnai	— — — — —	Kozma Gyula
Kropacsek	— — — — —	Németh József
Laci	— — — — —	Bögi László
Repülőtiszt	— — — — —	Kulcsár László

Rendező: Gróf László.

A Tango D'amour kép zenéjét szerezte:

A szerenádöt énekli:

Az összes táncokat betanította:

Táncbetéteket táncolnak: Topán Lulu, Bázza Éva, Lukász Ella (az 5 éves csodatáncosnő és Tebán János.

A díszleteket Rajnai Sándor tervei alapján festette Kudelász Károly.

Gróf Miklós

Gari Gyula

Tebán János

Vezényel: Schreiber Alajos

mi távlat még nincsen meg, de előttünk mindenkor kell birni annyi értékkel, mint az 1865-ben megjelent Deák Ferenc híres „Husvétii cikk”-ének. Ezért mi, szociáldemokraták Krenner Miklós előtt tisztelettel emelünk kalapot.

Halászi Sándor.

F. Pánfjorov: eg a Volga

(Panteon kiadás 1936)

Pánfjorov nem is a legismertebb mai orosz szerzők közé tartozik, legalább is minálunk, de valljuk be őszintén az új orosz irodalom alkotásait nincs módunkban eléggé áttekinteni. A legtöbb orosz könyv propaganda szolgálatában áll és éppen ezért nem igen ültethető át polgári országok nyelvére. Ez a könyv dacára témájának, alkalmasnak bizonyult, hogy túl a propagandán, egy igen realis látású, melegsívű és öntudatos művész szellemi munkájában gyönyörködhesünk. Az orosz szerző egy falu életét varázsolja elénk, a falu a Volga-steppe végtelen messziségében enyészik el. Ez a falu békében élne a maga örökéletét, ha forradalmak és ellenforradalmak nem száguldoznának rajta szüntelenül. A nagy történelem azonban mindenkit kimozdítanak a helyükből. Erények zuzódnak össze és az erőfeszítések új erénye-

ket csikarnak ki a vértől gözőlő homályból. A regénynek rendkívül sok szereplője van, de az egyéni életék sorsa ebben a könyvben szemmeláthatólag nem fontos. Öreg és fiatalok nemzedékei pusztulnak, hogy azután egy új életet ágyazzanak tovább. Nyugtalanító oldalak, talán túl sok adagolás az örök békétlenkedéseknek a szelleméből, az idill csak egy suhanás, a mezők alighogy megtelenek virággal, máris vérrel telnek meg és alighogy kisarjadzik a szerelem, hatalmasabb tűz lángol végig: az indulatoknak a tüzyése. A könyv azonban egyes részleteiben monumentális is tud lenni. A fordítás könnyed, bár az eredetivel valószínűen nem egészen egyenértékű. A munka leíró szépségei azonban átizzanak a fordításon is.

Klein József képkiallítása. Néhány nap múlva megnyílik a Minerva helyiségeiben Klein József képkiallítása. A Bucurestiben lakó baiaimarei származású festőművészt nem kell külön bemutatni közönségének. Igazi vérbeli festő, aki új utakon halad, teljesen modern felfogású. Most, hogy évek múlva ismét visszatér városunkba, szeretettel fogadjuk. A bemutatásra kerülő képanyag bizonyára újabb szép állomása Klein József fejlődésének.

Két bemutató

A Davila színházban ezen a héten két eredeti darab is került bemutatásra. Az egyik Kós Károly híres „Budai Nagy Antal”-ja, amely budapesti nagy sikere után városunkban is ünnepélyes estként hatott. A darab meséjével, kemény, érces nyelvezetével, jellemeinek klasszikus megépítésével már többször foglalkoztunk, most csak az előadást méltatjuk. A rendezés kifogástalan, mindenki a helyén. A díszletek ragyogóak és egyenesen frappirozták a nézőt. A darabnak atmoszférája nemcsak a szavakban érződött, de a külsőségekben is. Fájdalom, az előadó művészek nem színguldoztak olyan magaslatokon, mint maga a darab. A főszereplő Nagy István kissé erőtlén volt és inkább azok a színészek mutattak jó formát, akiknek epizód szerep jutott. Tompa Sándor egy-egy szava a színpad markolt és Borovszky meleg hanghordozása, a karakterábrázolásnak gondos sága olyan erények, amelyek egy színészi pályára legszebb metamorphozisát vetítik elénk. A női szerepben Kós Dodó ragyogó jelensége állított meg, szépsége és egyéniségének tisztasága tulgyőzőtt színjátszó képességein. A rendezés sikere Bánffy Miklós gróf nevéhez fűződik.

A „Jöjjön elsején” vigjáték szerzői Bekffy István és Stelle Adorján néhány de-ris órárt szereztek közönségünknek. Az ötletes darab Budapesten is hatalmas sikert ért el. Ami színpadunkon is tartani fogja magát. A figurák a mai élet szereplői és a szerzők legelőbb oldalukról ragadták ki őket. A szereplők kivétel nélkül kedvet játszottak, a cselekmény ügyesen pergett. Mégis emeljük ki Fényes Alice, Tompa Sándor, Lantos Béla és Harmath Jolán neveit.

Esteban Roberto:

Egő Spanyolország

Nagy érdeklődéssel vettük kezünkbe Esteban Roberto Egő Spanyolország című brosuráját, mely a spanyol események eszményével, történetével, a kormányparti és felkelőparti Spanyolország területi nyersanyag és erőviszonyaival, a különböző spanyol pártokkal foglalkozik s bizonyos mértékig hozzájárul ahhoz, hogy enyhítse a mi olvasóink tájékozatlanságát a spanyolországi dolgokkal szemben. A kis brosurá mégsem hízagpótló, mert az események lázában fogant, nem alapos és nem meríti ki eléggé a tényeket és történeteket. Esteban Roberto nevét nem ismerjük. Az a véleményünk, hogy ez csak álnév. A szerző a kis fizet kiadásával és összeállításával mindenesetre hasznos munkát végzett.

A színház heti műsora

Vasárnap d. u. 3: Csárdás. (Az év legnagyobb operettsikerének első olcsó helyáras előadása.)

d. u. 6: Budai Nagy Antal. (Negyedszer, rendes helyárrakkal.)

este 9: Jöjjön elsején! (Negyedszer.)

Hétfő fél 9: Budai Nagy Antal (Kós Károly nagyszerű drámája ötödikször.)

Kedd: Román előadás.

Szerda fél 9: Meseáruház. (Szilágyi és Eisemann grandiózus operett-revüje, az utóbbi évek legfényesebb kiállítású, legnagyobb szabású revü-ujdonsága, forgószínpadon, 3 részben, 10 képben, 24 tánc-attrakcióval. Rendező: Gróf László. Főszereplők: Solymosán Magda, Sándor Stefi, Stefanidesz Ili, Wojticzky Elvira, Jenei János, Fülöp Sándor, Csóka József, Forgács Sándor, Tebán János. Vezényel: Schreiber Alajos. Premerbérlet 23. sz.)

Csütörtök fél 9: Meseáruház. (Rendes bérlet) Szombat d. u. 3: Budai Nagy Antal. (Ifjúsági előadás, kizárólag az iskolák részére. Erre az előadásra a pénztár nem ad ki jegyet.)

d. u. 6: Bikkie tanár ur. (Olcsó helyárrakkal.)

este 9: Meseáruház.

Vasárnap d. u. 3: Meseáruház. (Rendes helyárrakkal.)

VASÁRNAP DÉLUTANI ELŐADÁSOK

Ma, vasárnap délután 3 órakor a szezon legnagyobb sikert aratott operettjének, a híres csárdásnak lesz a várva várt első olcsó helyáras előadása. Ez lesz különben a pártatlan sikerű operett 36. előadása. Délután 6 órakor Kós Károly mély és komoly sikert aratott drámájának, a Budai Nagy Antalnak lesz a negyedik előadása. Hétfőn este is a Budai Nagy Antal van a műsoron.

Ma, vasárnap este a Jöjjön elsején kerül színre.

FRATERNITAS Könyv- és Lapkiadó R. T. nyomása Cluj, Strada Baron L. Pop 10.

CENZURÁIT

Folytatjuk leltári kiadásunkat!

Ma, szombat

utolsó olcsó nap

Ügyeljen a címre:

HERCULES

gyári lerakat Cluj, Calea Regele Ferdinand

Rendkívül olcsó árak!

Felkérjük a t. közönséget, hogy vásárlásait a torlódások elkerülése végett lehetőleg reggel eszközölje.

hercules s.a

Fiókok: CLUJ, CALEA REGELE FERDINAND 13.

Brasov: Strada Regele Carol 26.